KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
BALANDIS - APRIL
Nr. 4

KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
Nr. 4 (1441)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis

Administratorius — Leonas Bileris

Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Atskirus skyrius redaguoja:

P. Petrušaitis — Tremties Trimitas

E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios

Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

Pavasario skelbėjai Lietuvoje ..... (viršelis)
J. Vasys — Lietuvos valstybinės sienos 97
E. Petrauskas — Karo lauko paštas 102
V. L. — Gyvenimo kaprizai 109
Varnių Pilietis — Žemaičių krikštas 111
B. B. — Sovietų pažiūros į tautų išlaisvinimo karus 112
Tremties Trimitas 115
Šaulė Tremtyje 118
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 120
Karinės Žinios 121
Kronika 123

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Clevcland ..... F. EIDIMTAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — S. J. Minkus

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Margiiniai, H. Naujoks, "Parama", Edv. Štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523809 7

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1441) BALANDIS - APRIL 1968

LIETUVOS VALSTYBINĖS SIENOS

JONAS VASYS

Lietuviai yra labai humaniška, taiką mylinti tauta. Tą buvo pastebėję jau žilos senovės keliautojai, pirkliai, misijonieriai ir kiti svetimieji, turėję reikalų su baltais. Prūsai, sugavę svetimtaučius misijonierius, XII a. skelbusius jiems jų žemėje nepriimtiną mokslą, jų nežudė, tik išvarė, sakydami: "Išeikite, kad mūsų akys jūsų neregėtų, mūsų ausys negirdėtų".

Priešai, tačiau, prūsus, sūduvius, jotvingus, galindus, latvius, lietuvius ir kitus baltus traktavo visai kitaip: organizuodavo į jų kraštus baudžiamuosius žygius, iššudydami gyventojus, išdegindami jų sodybas, kad net ir kur nors miškuose pasislėpę, neturėdavo galimybių beišlikti. To, gi, meto žygiai būdavo daromi krikščionybės vardan . . .

Ir dabar mūsų kaimynų užmačios, baltų atžvilgiu, nė kiek nepasikeitę, tik šūkiai, kuriais jie dangstosi, yra kiek daugiau pritaikyti šiems laikams: rusai eina komunizmo vardu, lenkai — "nesugriaunamos" unijos atstatyti, vokiečiai — plėsdami erdvę "didžiajai" vokiečių tautai . . .

Iš kitos pusės, lietuviai, pilnai išlaikę per ištisus amžius humanistinius principus, stengiasi įtikti visiems kaimynams, pasitenkindami net labai suspaustomis sienomis, užmerkdami akis prieš faktą, kad buvę labai dideli baltų gyventi plotai jau baigia būti visiškai užimti rusų ir lenkų, šiais laikais jiems taip meistriškai naudojant genocidinius principus.

Tuo tarpu, mūsų draugai, čia turiu galvoje amerikiečius, nemėgsta mažų, ekonomiškai nepastovių valstybių. Po I Pas. karo Amerikos prezidento Wilsono sudarytoji komisija, Lietuvos reikalą išstudijavusi, nubrėžė gana įdomų Lietuvos sienų žemėlapį, kuris dar ir šiandieną yra vertas dėmesio.

Taigi, mes stovime prieš dilemą: mūsų kaimynai nesutinka matyti nepriklausomos Lietuvos jokiose, kad ir ankščiausiose sienose, kai mūsų draugai amerikiečiai norėtų Lietuvą matyti gerokai daugiau praplėstose, negu 1920 m., sienose. Tam jie turi gerą pagrindą. Lieka tik patys lietuviai, kurie priešo nesveika propaganda persiėmę, pamiršdami Lietuvos istoriją, baltų gyventus plotus, stengiasi patenkinti priešo reikalavimus, o ne savo, siekdami mažos Lietuvos.

Tokios mažos Lietuvos siekdami, mes negausime prideramos amerikiečių ir kitų vakariečių pagalbos, kaip kad negavome ir 1918 - 1920 m., kai lenkai buvo aiškiai daugiau palaikomi už mus. Priežastis: niekas nemėgsta mažų valstybėlių.

Taigi, susidaro vaizdas, kad besiekdami mažos Lietuvos, galime nebegauti jokios . . .

Iki šiol gerokai užmirštas Lietuvos valstybinių sienų klausimas turėtų būti vėl keliamas, persvarstomas naujais pagrindais ir visiškai radikaliai peržiūrimas.

Tautai, kuri savo ateities neplanuoja, kaimynai pražūtį suplanuoja. Priešingai, tauta, kuri ryžtasi dideliems žygiams, ir kuri yra pasirengusi tam tikslui dėti aukų, nepražus, ji tik susiras sau garbingą ateitį. Nors ir svarbus veiksnys yra tautos skaitlingumas, tačiau ateičiai nustatyti, jis nėra lemiantis. Tinkamai planuojant, yra įvairiausių būdų ir galimybių ir tautos didumą pakelti.

Šiandieną didžiausias mūsų dėmesys ir daugiausia energijos yra nukreipta Lietuvos nepriklausomybei atstatyti ir lietuvių tautos gyvybei, tiek tėvynėje, tiek užsieniuose, išlaikyti. Susidaro, tačiau, vaizdas, jog mes esame ta kova tiek užimti, kad labai dažnu atveju nežinome, kokia ta būsimoji Lietuvos valstybė turėtų būti. Taip pat nežinome, ar prisikėlusi ji pajėgs tinkamai ekonomiškai egzistuoti. Taigi, taip ligi šiol, mes vis dar neturime Lietuvos valstybės nustatytų sienų, tikrojo Lietuvos žemėlapio.

Todėl čia, labai suglaustai, pristatysiu Lietuvos minimalias valstybines sienas, remdamasis etnografiniu, istoriniu, ekonominiu, geografiniu ir kitais pagrindais.

Mums jau lyg į kraują yra įėję, kad Lietuvos sienos turinčios eiti lietuvių etnografinėmis ribomis. Bet kur gi yra tos etnografinės ribos? Jei pažvelgsime į Šlapelio ir Andriaus braižytą Lietuvos žemėlapį, pamatysime, kad Zietela, Zasečiai yra palikti už etnografinių ribų. O juk ten dar tebekalbama lietuviškai. Tai ir kyla klausimas, ar jie ten būtų atėjūnai?

Prieš 100 metų rusų okupacinė valdžia pravedė gyventojų surašymą Naugarduko, Kaubrynės, Liet. Brastos, Prūdėnų, Dysnos srityse. Ten nuo 60 proc. iki 70 proc. gyventojų pasisakė esą lietuviai. Tačiau žemėlapyje tie plotai irgi palikti už etnografinių ribų.

Rusai 1795 m. okupavę Lietuvą laikė, kad Vilniaus, Žemaičių, Gardino, Polocko ir Minsko gubernijos buvo tikroji Lietuva. Okupuotoje Lietuvoje, nepersenai išleistoje Pašutos istorijoje, sakoma, kad Polockas ir Minskas niekad nėra turėję savų metrikų, nes visada yra buvę Lietuvos dalis.

Reikia ir tai priminti, kad ten, kur baigėsi lietuvių gyvenamos sritys, prasidėjo prūsų, sūduvių, jotvingų, galindų, sėlių ir kitų baltų žemės. Kadangi tos baltų kiltys savais vardais jau nebeegzistuoja, tai argi nebūtų tikslu jų gyventus plotus vadinti lietuvių žemėmis? Dabar okupuotoje Lietuvoje išleistoje Lietuvos istorijoje prūsai yra vadinami vakariniais lietuviais. Panašiai elgiasi ir rusai su lenkais, kai kalba apie įvairias slavų kiltis.

Kitaip kas gi gautųsi: ten, kur baigiasi lietuvių etnografinės ribos, tai tuoj už jų prasidėtų etnografinės ribos lenkų, gudų, rusų. O mes juk gerai žinome, kad tuose kraštuose jie yra aiškūs atėjūnai.

Mūsų priešai lietuvių etnografines sienas tapadina su kalbinėmis sienomis. Blogiausia, kad ta klastinga mūsų priešų ideja randa atgarsį ir mūsų pačių tarpe. Visi trys mūsų kaimynai jau yra "įrodę", kad visa Lietuva, dėl įvairiausių priežasčių, priklausanti jiems. O atsiradus progai, jie visai nesidrovėdami, mūsų Lietuvą tuoj okupuoja. Tačiau jei tik atsiranda proga Lietuvai išsilaisvinti, tai tas galima vykdyti tik iki kalbinių ribų. O tos kalbinės ribos, po kiekvienos okupacijos, vis siaurėja. Matydami rusų dabar vykdomą mūsų tautos genocidą, mes tą labai ryškiai pastebime. Pav., Mažojoje Lietuvoje po pastarojo karo vietinių gyventojų beveik nebeliko, tai jų vietose apgyvendinti rusai. Po 1650 m. rusų pirmosios okupacijos buvo iššudyti Polocke, Dysnoje, Minske, Naugarduke ir kitur gyvenę lietuviai. Panašiai elgdavosi ir lenkai su vokiečiais.

Taigi, rusų ideja yra tokia: mes galime imti viską, bet jūs galite eiti tik iki *šiuo metu* esamų kalbinių ribų.

Panašią mintį jie yra įpiršę ir amerikiečiams. Rusai pradeda karą vidurinėje Europoje, Korėjoje ar Vietname. Jei tik gali, jie pasilaiko viską, ką tik okupavę. Jei nepajėgia, tai traukiasi tik iki pirmiau turėtų pozicijų; panašiai kaip Korėjoje ir Vietname — iki fiktyvių paralelių. Juk tai puikus kitų "brain-washing".

Pažvelkime į kitas valstybes, ar jos ribojasi kalbinėmis ar etnografinėmis sienomis. Paliekant nuošalyje imperialistinę Sovietų Rusiją, matome, kad Ispanijoje yra net 4 kalbos, Šveicarijoje — 4 kalbos ir 4 tautos, Jugoslavijoje — 4 kalbos, 3 religijos, Turkijoje — 4,5 mil. kurdų, armėnai, graikai, Belgijoje — 2 kalbos ir 2 tautos. Irane, Abisinijoje, Tailande — daugybė kalbų, tautų, kilčių ir religijų. Susikūrusiose po karo naujosiose valstybėse, daug jų atsiradusių su amerikiečių ir anglų pakalba ir pritarimu, pav., Indijoje, Pakistane, Indonezijoje, Burmoje, Nigerijoje, Konge, Ganoje, Tanganikoje ir kitose, yra šimtai kalbų, tautų ir kilčių, bei religijų.

Taigi, aišku, kad valstybės susikūrimui ir jos išlaikymui laisva, daugiakalbiškumas ir net daugiatautiškumas nėra jokia kliūtis. Todėl, atrodo, kad taip vadinamos, etnografinės ir kalbinės ribos yra mums rusų gudriai įpiršta ideja, tik mūsų sukvailinimui. Ta ideja turėtų būti griežtai peržiūrėta.

Kitas būdas nustatyti Lietuvos valstybines sienas, mūsų dažnai naudojamas ir net pabrėžiamas, tai laikymasis tarptautinių sutarčių, kurios jau senai yra visų mūsų kaimynų sulaužytos, kaip tik jiems tai atrodė paranku.

Sutartis su bolševikine Rusija 1920 metais mums ir vėl yra įėjusi į kraują. Tačiau ta sutartis mirė, lyg ką tik gimęs kūdikis. Kitaip tariant, Lietuvos valstybės sienos niekad nėra ėję ta sutartimi nustatytomis ribomis. Todėl ir kyla klausimas, kodėl jos laikytis? Net mūsų priešai lenkai juokiasi ir stebisi, kodėl mes laikomės "etnografinių" ribų, ar 1920 m. sutarties sienų, taip nepagrįstai ir kvailai siaurindami Lietuvos valstybės plotą.

Man, atrodo, kad jei laikytis, tai būtų daug tiksliau ir praktiškiau laikytis tų sutarčių ir tų sienų, kurios mūsų istorijoje ištvėrė ir buvo respektuojamos ištisus šimtus metų. Su Rusija mes galėtume remtis Andrušavos sutartimi, kuri išsilaikė bent 180 metų — iki padalinimų, 1772 - 1795. m.

Suvalkų sutartis su Lenkija taipogi nebuvo niekados įgyvendinta, nes buvo lenkų sulau-

žyta už dviejų dienų. Tai kodėl gi negalime bazuotis Liublino unijos metu nusistovėjusiomis sienomis, kurios išsilaikė nuo 1569 m. iki 1795 m., nors kiek ir taisomos. Mažojoje Lietuvoje ir Prūsuose mūsų siena su Lenkija galėtų eiti, patikslinta, Torno sutarties (1466 m.) nustatyta riba. Kadangi ta riba yra labai jau netaisyklinga (žiūr. A. Šapokos Lietuvos Istorija), tai ji galėtų būti ištiesinta, paliekant Lenkijai tą patį plotą. Ta siena galėtų eiti: į pietus nuo Aisčių marių, paliekant Allenšteiną (Alšėnus) Lietuvai, iki susikirtimo su buvusia siena tarp Vokietijos ir Lenkijos. Žalgirio mūšio laukas galėtų liktis ant ribos, kaip senos draugystės tarp lietuvių ir lenkų ženklas. Kiekvienu atveju, lenkai dar labai daug gautų, kas jiems visai nepriklauso, būtent abu Vyslos krantus, kurie yra prūsų, arba vakarinių lietuvių krašte.

Tautos, kaip ir žmonės, laimi tos, kurios turi šviesių, naujų idejų, kurios nesurambėja, nesustoja vietoje patikėdamos ir persiimdamos priešų primestomis idejomis. Kaip gyvenimas nestovi vietoje, taip ir tauta turi susirasti naujų kelių, naujų filosofijų, pritaikytų naujiems laikams. Tos idejos turi būti drąsios, vykdomos su aistra ir pasitikėjimu. Jei tada ir ne visa 100 procentų laimėsi ir įgyvendinsi, tai gal bent 95 proc. Ir jei taip iš kartos į kartą eitų, tai tauta negalėtų žūti.

Netiesa, kad lietuvių tauta yra maža, kad ir pati Lietuva yra mažytė. Tai priešų mums įbrukta mintis, kuri, deja, mūsų pačių yra dažnai kartojama, žinoma, tik mūsų pačių pražūčiai. Kai kas mat mano, kad mažo tai kas nors pasigailės . . . Istorija ir mūsų pačių patyrimas rodo kaip tik priešingai: maži būna didžiųjų praryjami ir sunaikinami. Jei mes esame buvę laisvi ir turėjome ilgai tvėrusią valstybę, tai tik dėlto, kad ją jėga gynėme nuo priešų. Juk, nekitaip buvo ir 1918 metais, kai nuo visų savo kaimynų gynėmės jėga.

Kad lietuviai yra *didi* tauta, man nekyla jokių abejonių. Tą patvirtina mūsų senųjų ir naujųjų laikų istorija. Tik mes patys kartais nemokame tą pilnai įvertinti ir išnaudoti. Kad Lietuvos valstybė buvo *didelė* ir tvėrė ilgus amžius, tą irgi gerai žinome. Todėl, kurkime ir dabar Lietuvą ant modernių pagrindų, atsiremdami į Lietuvos valstybės žemes, baltų gyvenamus plotus ir ekonominius reikalavimus, neišleisdami iš akių Lietuvos valstybinių tradicijų, demokratijos ir laisvės žmogui.

Jei mes laukiame ir tikimės pagalbos iš J. A. Valstybių, tai kuo mažiau kalbėkime apie vienakalbę, "etnografinėse" ribose Lietuvą. Tas amerikiečiams atsiduoda nacionalizmu. Svarbiausi valstybiniai elementai jiems tai laisvės ir saugumo užtikrinimas gyventojams ir ekonominis gerbūvis. Jau vien dėl šio pastarojo elemento amerikiečiai yra aiškiai priešingi, taip vadinamai, balkanizacijai, t. y. mažų valstybėlių kūrimui, kurios be kitų pagalbos negali išsilaikyti. Štai, kodėl jie rėmė didelių valstybių kūrimą: Indijos, Pakistano, Indonezijos, nors, kaip jau minėjau, jose yra šimtai kalbų, rasių, tautų ir religijų. Viena iš priežasčių buvo, dėlko J. A. V-bės į Rusijos aneksavimą Baltijos valstybių pažiūrėjo pro pirštus, nes jos nemėgsta mažų valstybių.

Taigi, atrodo, kad J. A. Valstybės kuo mažiausiai priešintųsi tokiai Lietuvos valstybei, į kurią įeitų ir slaviškai kalbantis elementas (lenkiškai ir gudiškai), jei tik mes įrodytumėm, kad tas prisideda prie Lietuvos ekonominio gerbūvio pakėlimo.

Tam aš siūlau tokį planą:

Dažnai girdime, kad mūsų nelaimių priežastis yra mūsų nepatogi geografinė padėtis, nes esame ant didžiojo kelio iš Rytų į Vakarus. Išnaudokime tą padėtį tam, kad ji neštų mums palaimą ir naudą. Lietuva turi virsti *tranzito* valstybe tarp Baltijos ir Juodosios jūros, iš kurios yra trumpiausi vandens keliai į Artimuosius Rytus, Indiją ir Kiniją.

Kad tas būtų veiksmingai įvykdyta, turime turėti betarpes sienas su Ukraina, kuri tikriausiai, bus tokia pat laisva valstybė kaip ir Lietuva. Tuo atveju, jei tarp Lietuvos ir Ukrainos būtų Gudija, ar Rusija, jos sudarytų tokias sąlygas, kad niekam neapsimokėtų vežti per Lietuvą.

Sienas su Ukraina turėti yra įmanoma, jei priskirti Lietuvai Lietuvos Brastą ir Pinsko miestus, kurie randasi baltų gyvenamoje erdvėje, kurie priklausė Lietuvos valstybei nuo Vytauto laikų iki 1795 m. Tuo pačiu Lietuvai prie Baltijos jūros turi būti užtikrinti bent du geri uostai: Klaipėda ir Tvankstė (Karaliaučius), taipogi geri, tiesūs keliai tarp Tvankstės ir Lietuvos Brastos. Ant to kelio yra Balstogė, kuri turi irgi priklausyti Lietuvai, nes ji įeina į Lietuvos etnografines ribas, į baltų gyvenamą sritį ir į senosios Lietuvos valstybės sienas, kurios buvo pripažintos ir Liublino unijos sutartyje. Netoli tos vietos yra kilęs ir didysis kovotojas už Lietuvos laisvę 1863 metais — Kostas Kalinauskas. Balstogės apylinkėse dar ir dabar yra lietuviškų kaimų.

Tuo būdu beveik visa šiaurinė Europa galėtų naudotis Lietuvos keliais į Ukrainą — į Juodąją jūrą, būtent: Latvija, Estija, Suomija, Švedija, Norvegija, Danija, Vokietija, Belgija, Olandija, Anglija ir Airija. Tas duotų labai realios naudos Lietuvai ir kitiems suinteresuotiems kraštams. Šie, gi, pastarieji, savo ruožtu galėtų mus paremti derantis sienų reikalu. Dabar visi

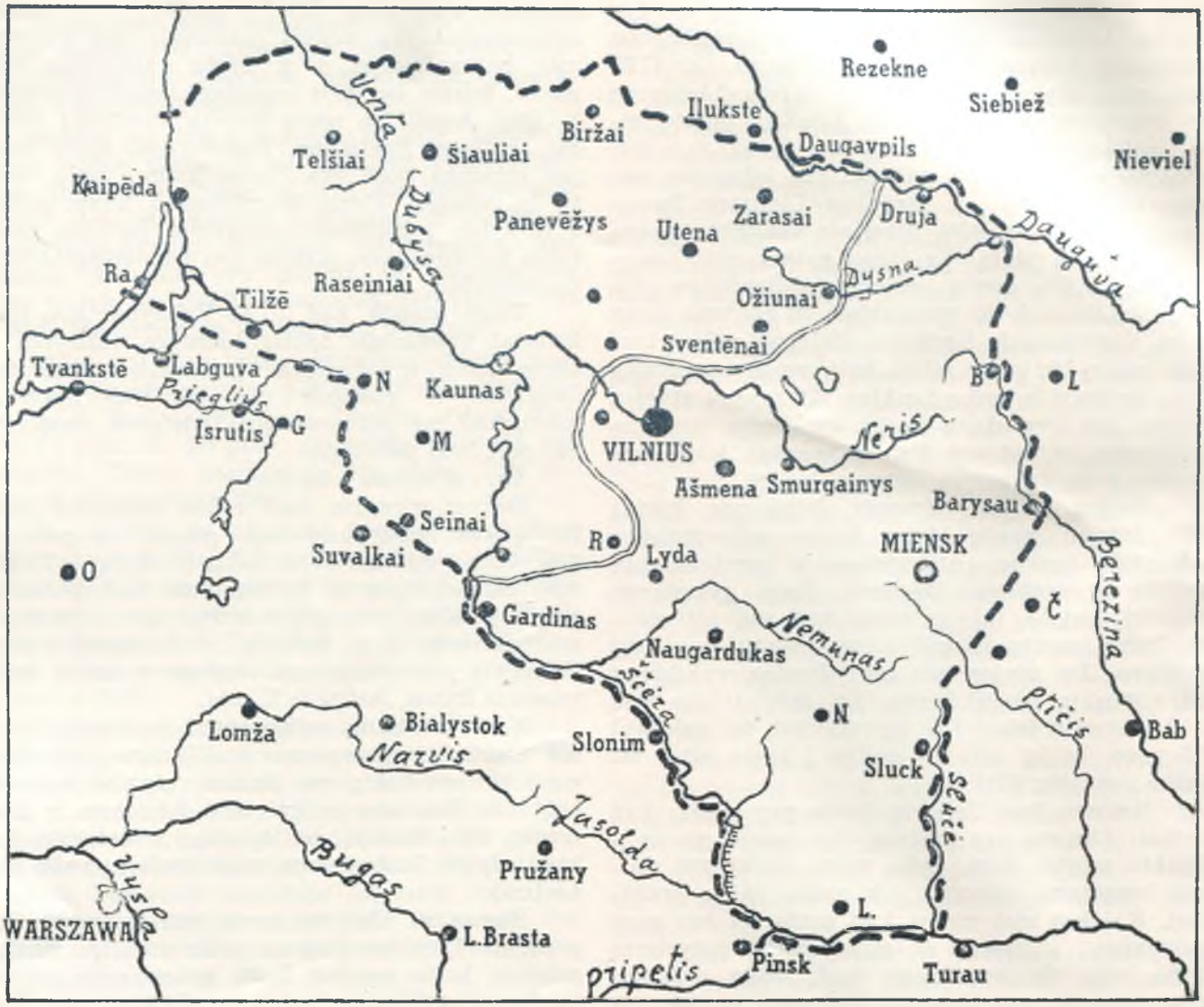

Lietuvos žemėlapis pagal prez. Wilsono komisijos planą

mato, kad dėl bolševikinės Rusijos tais keliais niekas negali pasinaudoti.

Žinoma, Lenkija būtų panašioje padėtyje kaip ir mes, bet dėl tradiciniai įtemptų jos santykių su Ukraina, mes turėtume persvarą.

Profesorius Pakštas buvo paskelbęs "Aiduose" Lietuvos žemėlapį, paruoštą prez. Wilsono komisijos, po I Pas. karo. Tarp kitko, jis paminėjo, kad niekur nebuvo matęs tiek daug surinktos medžiagos Lietuvos klausimu, kaip tos komisijos. Taigi reikalas buvo rimtai studijuotas. O Lietuvos sienos ten buvo maždaug tokios: Vilnius valstybės centre. Nuo Vilniaus siena ėjo įžambiai iki Palangos, apie 300 km.; kita tiek — į pietų rytus, kur siena ėjo Priepietės upe (kaip ir mano projekte). Nuo Vilniaus į pietų vakarus ir šiaurės rytus apie 200 km. Abu Nemuno krantai įėjo į Lietuvos teritoriją, bet be Karaliaučiaus. Rytuose — Minsko miestas irgi buvo Lietuvos teritorijoje. Tikriausia, komisija turėjo gerą pagrindą tokio žemėlapio sudarymui, o gal ir ideją, kaip ir mano, kad Lietuva taptų tranzitine valstybe.

Šias mano pažymėtas informacijas galima rasti J.A.V. Kongreso bibliotekoje — NO. D642, M5, vol. IV. Tai David Hunter Miller: "My Diary of the Conference at Paris with Documents", vol. IV, New York, 1924.

Dokumente 246-tame (209-281 psl.) svarstoma daugelio tautų nepriklausomybė bei teoretiniai klausimai, kuriuos D. H. Miller pateikia šitokia antrašte: "Outline of Tentative Report and Recommendations Prepared by the Intelligence Section, in Accordance with Instructions, for the President and the Plenipotentiaries, Jan. 21, 1919".

Lietuvos klausimus liečia 3 puslapiai: 224-226. Tarp kitko, tie Amerikos ekspertai rašo: "As outlined on the map the state of Lithuania would have an area of about 132,000 square kilometers and a population of about 6,100,000." . . . "The dispute relates to the governments of Vilna, Grodno, and Minsk, which *were historically and ethnically Lithuanian*, but which have since been denationalized . . ."

Jei pasitvirtintų žinia, kuriai patikėti yra rimtų davinių, kad Lietuvoje yra surasta alyvos ir naturalinių dujų, tai būtų labai rimtas pagrindas sukurti Lietuvoje stambią cheminę pramonę. Alyva yra didelis turtas, kuris mažai valstybei gali nebūti patikėtas. Kiti kraštai, jų tarpe ir J.A.V., visada gali tikėtis iš Lietuvos nuoširdesnio bendradarbiavimo, negu, pav., iš Rusijos ar Lenkijos. Todėl ir šis atvejas turėtų būti tinkamai politiškai išnaudotas.

Kadangi alyvos laukai dažniausiai randami arčiau jūros (rusai daug gręžimų vykdo pačioje Baltijos jūroje), tai mes turėtume stengtis, kad kuo daugiau Prūsų sričių priklausytų Lietuvai. Tam pagrindas yra: Prūsai, tai baltų kraštas; o lietuviai per kelis šimtmečius atsispyrė kryžeičių (vokiečių) "Drang nach Osten". Lenkai tuose kraštuose yra toki pat atėjūnai kaip ir vokiečiai.

Yra tikimasi Vištyčio srityje surasti geležies rūdos sluoksnių, kurie irgi prisidėtų prie Lietuvos ekonominio gerbūvio.

Trečiasis ekonominis ramstis tai miškų pramonė: popieris, celiuliozė, statybinė medžiaga. Kaip tik į pietus nuo Nemuno yra gana miškinga sritis, tai garsiosios Baltvydžių girios. Be to, Polockas yra garsus miško pramonės centras. Suomiai, pav., daug miško medžiagos eksportuoja į užsienius, net ir į J.A. Valstybes. Kodėl mes negalėtumėm būti panašioje padėtyje?

Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į Baltvydžių girią, kuri pagal mano nubrėžtas Lietuvos valstybines sienas, visa priklausytų Lietuvai. Tai visų žinovų pripažinta tikrai ypatinga giria, kokios panašios jokiame kitame pasaulio krašte nerastumėme. Ji randasi pietinėje Sūduvoje, tarp Balstogės, Vilkaviškio ir Lietuvos Brastos miestų, Naros ir Bugo intakų srityje, rytuose prieidama Priepietės balas. 1965 m. girios plotas siekė 136,000 ha., bendras sienų ilgis aplink girą — 500 km.; iš šiaurės į pietus ji tęsiasi 65 km. Girioje yra dar išlikusių 600 - 800 metų senumo ąžuolų, jų tarpe ir Vytauto ąžuolas. Ten dar laisvai ganosi ir veisiasi lietuviškasis stumbras. Be to, ten yra dar ir tokių retų gyvulių kaip tarpanai, kurių jau kitose Lietuvos giriose nebesutinkama.

Turint tą girią savo valstybėje, Lietuvos ūkio atstatymas stotų visiškai kitoje šviesoje. Be to, ši nepaprasta giria pritrauktų daug užsieniečių turistų, kurie pinigais keltų Lietuvos gerbūvį.

Įdomu yra priminti, kad vokiečiai, pralaimėję I Pas. karą ir pasitraukdami iš Lietuvos 1918 m. XII.18 d., visą administracinį Baltvydžių girios turtą buvo perdavę jos teisėtiems savininkams — lietuviams. Tačiau dėl mums jau žinomų nepalankių įvykių, Lietuva šio vertingo turto nepajėgė išlaikyti. Kaip ten bebūtų, tačiau ir pagal vokiečius ir pagal amerikiečius, ta giria turėjo priklausyti Lietuvai.

Atsistačiusi Lietuva, tikriausiai, bus glaudžiuose ryšiuose, o gal ir sąjungoje, su Latvija ir Estija. Taigi, mūsų sienų klausimas turėtų būti koordinuojamas su latviais, bei estais. Atrodo, yra logiška, kad Peipuso ežeras ir Narvos upės abu krantai priklausytų Estijai, o Didžioji upė su Pleskavos (Pskovo) miestu priklausytų Latvijai. Latvijai tai reikštų lyg Baltijos jūrą atvedus prie rytinių Latvijos sričių.

Tuo pačiu, prie Dysnos ir Polocko, mes turėtume pereiti Dauguvą. Polocko vardas yra kilęs nuo upės Palta vardo, taigi, baltiškos kilmės. Pats miestas ir jo sritis įeina į baltų gyvenamą plotą. Dar karaliaus Mindaugo laikais jis buvo įjungtas į Lietuvos valstybę ir išbuvo Lietuvos valstybėje iki 1793 m. Polockas, be to, dalyvavo Lietuvos valstybės pusėje 1831 m. ir 1863 m. sukilimuose prieš rusus. Tais laikais rusai laikė Polocką Lietuvos dalimi. Ten, gi, Šv. Kazimieras rodė Lietuvos kariuomenei kelią per Dauguvą keliantis. Abu Dauguvos krantai duotų mums galimybę statyti užtvankas, o šiaurės rytų Lietuva per Dauguvą pasiektų Baltijos jūrą. Tas ir vėl, prisidėtų prie Lietuvos gerbūvio.

Tolimesnėje mūsų ekonomijos grandinėje eitų: žemės ūkis, turizmas, žvejyba ir t.t. Turint galvoje, kad dabar yra lengviau gauti tarptautinę finansinę paramą ir paskolą, tokios sudėties Lietuva greitai virstų ekonominiu stebūklu.

(Bus daugiau)

— — —

REIKALINGAS "KARO ARCHYVAS"

LVS Ramovės, karo istorijos komisijai yra reikalingas "Karo Archyvas", neperiodinis žurnalas, ėjęs Lietuvoje 1925-1940 m., red. plk. ltn. V. Steponaitis. Viso buvo išleista 12 tomų. Kas turite, prašome parduoti, arba paskolinti. Už paskolinimą taipogi bus atlyginta. Rašyti adresu: Kazys Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629.

KARO LAUKO PAŠTAS

EUG. PETRAUSKAS

ĮVADAS

Imdamasis rašyti bent kiek apčiuopiamesnį straipsnį apie Lietuvos *Karo Lauko Paštą*, veikusį Nepriklausomybės kovų laikotarpyje, turėjau pasinaudoti Susisiekimo Ministerijos Pašto, Telegrafo - Telefono Valdybos išleistu leidinėliu "Lietuvos Paštas 1918-1922 metais" (inž. K. Puidos redaguotu, Kaunas, 1922 m.). Be to, pasinaudojau Karo Technikos Dalių 1919-1939 m. dvidešimtmečio proga išleistu specialiu leidiniu, KARIO žurnalo straipsniais apie Nepriklausomybės kovas, o taip pat ir gyvųjų liudininkų prisiminimais.

Kadangi mūsų paštų veikloje yra labai maža žinių apie Karo Lauko Paštą, tad teko daryti analizę bei sprendimus iš žinių, surinktų paminėtuose šaltiniuose. Tad kiekvienas šio straipsnio skaitytojas teatsižvelgia į sunkumus, su kuriais teko šio straipsnio autoriui susidurti, ir tepalydi šias mintis kaip prisiminimus apie mūsų buvusį Karo Lauko Paštą.

ISTORINĖ APŽVALGA

Kiekviena kariaujanti pusė parinkdavo ypatingai ištvermingus vyrus, galinčius nugalėti fizinį nuovargį, alkį ir ligas. Ištvermė ir drąsa turėjo lydėti šiuos parinktuosius vyrus. Tie vyrai būdavo vadinami žinių bėgliais.

Dar prieš Kristaus gimimą graikų legenda apibūdino nežinomą žinių bėglį, kaip ištvermingiausią vyrą, per porą valandų sukorusį 42 kilometrų kelią iš Maratono mūšio lauko į Atėnus, atnešusį džiugią žinią savo valdovui, kad priešas yra sumuštas. "Mes nugalėjom", buvo jo paskutinieji žodžiai ir jis krito negyvas nuo širdies smūgio. Taigi, skubi žinia buvo perduota gyvu žodžiu iš kovos lauko vyriausiam krašto valdovui, reiškia, įvyko veiksmas karo lauko apystovose ir žinia buvo perduota lyg ir pašto sąlygomis.

Jei dabartiniais laikais Olimpiniuose žaidimuose naudojamos estafetės — perdavimas lazdelės nuo vieno bėgiko kitam, ir t.t., tai tik vykdoma tas, ką senovėje graikai ir romėnai, išlaikydami greitį, vykdė, perdavinėdami skubias žinias savo valdovams. Dabar tai yra sportas, gi, anais laikais tai buvo žinių perdavimas, lyg ir paštas.

Dažnai kronikose užtinkame nurodymų, kaip lietuviai senais laikais, ypač žemaičiai, kariaudami sugebėdavo, tiek žiemą, tiek ir vasarą išnaudoti savo krašto topografines ypatybes — miškus, kalnus, upių slėnius, ar balas. Jie mokėjo ne tik išnaudoti, kas gamtos buvo patiekta, bet mūsų gausingų piliakalnių statytojai dažnai daug pridėdavo ir savo. Pastebimos tais laikais ir ryšių tarnybos užuomazgos: iš piliakalnių dūmai ir laužo šviesa, būgnai ir trimtų garsai. Ir anais laikais buvo jau įprasta vartoti pasiuntinius (pėsčius ir raitus), šauklius ir vyčius. Būdavo duodami garsiniai ir vamzdiniai signalai. Reiškia, būta tolygaus paštiniam susižinojimui organizuotumo.

Jei panagrinėtume Napoleono žygius į Italiją, Austriją ir į kitus kraštus, ar net jo tragiškąjį žygį į Rusiją, tai pastebėtume, kad jis buvo suorganizavęs plataus masto žinių tiekimo ir perdavimo aparatą. Atitrūkęs tūkstančius kilometrų nuo Prancūzijos, jis turėjo tvarkyti ir valstybinius reikalus pats būdamas kovos lauke. Tad jo žinių štabas ir buvo lyg koks savotiškas karo lauko paštas. Žinios suplaukdavo į jo atskirą lauko pašto štabą, kur svarbiausias žinias jis gaudavo iš patikimiausių savo atstovų — maršalų, bei generolų. Gi ir kiti pareigūnai buvo palikę savo šeimas, artimuosius, ir jie norėjo gauti žinių iš Prancūzijos, arba persiųsti jiems laiškus. Tad toks žiniomis pasikeitimas, ar tai laiškais, ar tai rašteliais, ar gyvu žodžiu ėjo per patikimus pasiuntinius bei kurjerius. Suprantama, eiliniam kovotojui tai buvo neprieinama, tokia privilegija galėjo pasinaudoti tik Napoleono išrinktieji.

Panašiai vyko ir Rusų-Japonų kare, 1904-05 metais. Tik skirtumas tada buvo toks, kad tais laikais jau veikė paštas, geležinkelis, radio-telegrafas ir telefonas. Bet ir čia, susisiekimo priemonėms esant jau šiek tiek moderniškesnėms, vistiek įvykdavo daug nesklandumų. Kadangi karo lauko veiksmai vyko už dešimties tūkstančių kilometrų nuo sostinės Peterburgo, tolimo susisiekimo telefonas dar nebuvo ištobūlintas, radiotelegrafas veikė primityvia—kibirkščiavimo sistema, geležinkelis turėjo tik vieną liniją ir tai

tik iki Vladivostoko, tad žinių tiekimas, bei pašto veikimas labai vėlinosi. Rusai pralaimėjo šį karą nustodami Tolimųjų Rytų karo laivyno, didelio karių skaičiaus ir pagaliau, prarado turtingą teritorijos dalį su geriausiu uostu Port Arturu ir Mandžūrijos sostine Mukdenu.

Čia prašosi išvada, kad karo lauko paštas turi būti patikimas ir greitas. Užtikrintas žinių perdavimas į karo lauką, pagaliau, žinių gavimas iš artimųjų — yra moralinė parama kovotojams. Šių elementų netobūlas veikimas gali būti pražūtingas kovos daliniams ir pačiam kraštui.

Prasidėjus I Pasauliniam karui žinių tiekimas ir perdavimas buvo jau gerokai pažengęs. Kaip valstybinis taip ir karo lauko paštas turėjo prisiderinti prie esamų karo veiksmų ir įvykių.

Čia kiek ilgiau apsistosiu ties rusų paštu. Man pačiam teko gyventi prie St. Peterburgo, kuris, karui su vokiečiais prasidėjus, dėl vokiškos vardo kilmės, vėliau tapo pavadintas Petrogradu. Tuo laiku mano tėvas tarnavo caro gvardijoje. Įgula buvo Carskoje Selo (apie 25 km į pietus nuo Petrogrado). Karą paskelbus, šioji caro gvardija 1914 m. rugpiūčio mėn. pradžioje išvyko į frontą. Karininkų ir liktinių karių šeimos ir toliau likosi gyventi savo butuose. Jos pulko štabo būdavo aprūpinamos specialiais atvirlaiškiais, kurių dešiniajame viršutiniame kampe, vietoj pašto ženklo, iš anksto buvo įspaustas šio pulko štabo antspaudas. Prie adreso viršuje pailgi du rėmeliai su įrašais "Deistvujuščiaja Armija", — reiškia, veikiančioji armija, — ir "Polevaja Počta" — reiškia, lauko paštas. Šitie įrašai buvo daromi guminėmis raidėmis, juodais, arba mėlynais dažais. Šiuos atvirukus galėjome išsiųsti tik tuomet, kai būdavo gaunami pirmieji atvirukai iš tėvo (kuris turėjo pranešti savo lauko pašto Nr.). Tėvas savo atvirlaiškyje pažymėdavo lauko pašto Nr., ir taip vyko susirašinėjimas su frontu.

Labai charakteringa, kad kariai buvo įspėti rašyti apie save trumpai, be jokių pašalinių žinių iš fronto. Tad iš tėvo gaudavome šabloniškus pranešimus: "Esu sveikas ir gyvas, ko ir jums linkiu". Mūsų šeimai to pakakdavo, nes kiekvienas išgyveno savo šeimos nario likimą.

Kodėl buvo draudžiama klijuoti pašto ženklus? Jau tais laikais šnipinėjimas buvo plačiu mastu praktikuojamas ir tai įvairiais būdais. Tam patarnaudavo ir pašto ženklai.

Karo žvalgyba nustatė, kad ant laiško ar atviruko po pašto ženklu šnipai surašo jiems žinomu slaptu kodu raides ar skaičius, užklijuoja ženklus, ir toks slaptas — šifruotas pranešimas tarnauja abiems šnipinėjantiems agentams. Išaiškinus šią paslaptį, rusų fronto vadovybė patvarkė, kad toki laiškai ar atvirukai, pasiekę karo lauko paštą, privalo būti stropiai patikrinti, cenzūruojami. Visi įtartini sakiniai bei žodžiai karo cenzūros būdavo užlejami juodu tušu, ir pridedamas specialus antspaudas su įrašu "Vojennaja Cenzura" — karinė cenzūra.

Ir vokiečiai turėjo gan tobulą karo lauko paštą. Daug jų laiškų bei atvirlaiškių, siųstų iš fronto, turėjo įrašą: "FELDPOST". Vokiečių kariuomenės karo lauko pašto veikimo nežinau, bet daleidžiu, kad principas buvo toks pats, kaip ir rusų karo lauko pašto. Paįvairinimui karo lauko pašto čia pridedama vokų foto-nuotraukos.

Gali būti, kad karo lauko pašto veikimas yra lengvesnis poziciniame kare, negu manevriniame. Poziciniame kare, kaip tai buvo I Pasaulinio karo metu, kariuomenės daliniai daug savaičių, ar ir mėnesių, stovėdavo apsikasę vienoje vietoje, arba vykdydavo smulkius puolimus, ar atsitraukimus. Tad ir karo lauko pašto veikimas nebuvo taip apsunkintas. Gi manevriniame kare, kada yra judama, permetamos divizijos, pulkai ar pan., pašto skyriai yra kilnojami kartu su kovos daliniais. Tai yra sunki ir sudėtinga problema centriniam karo lauko paštui, skirstančiam korespondenciją į naujas vietoves, pajudėjusiems priekiniams daliniams.

II Pasauliniame kare ypatingai gerai buvo sutvarkytas JAV-bių "A.O.P." — Army Post Office, kur kiekvienas mažiausias dalinys turėjo A.P.O. numerį, susidedantį iš 4, 5 ar 6 skaitmenų. Pagal amerikiečių karių pasakojimus galima daryti išvadą, kad jų paštas veikė gana tobulai ir tvarkingai.

LIETUVOJE VEIKĘS KARO LAUKO PAŠTAS

Lietuvos Nepriklausomybės Aktas buvo pasirašytas 1918 metais, vasario mėn. 16 dieną. Tai yra oficialioji Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo data. Faktinai tai buvo drąsus atsakymas tiems, kurie nenorėjo žinoti, bei matyti savistovios Lietuvos. Toji kibirkštis įžiebė visiems lietuviams patriotams meilę savo kraštui, ir jie spontaniškai prisidėjo prie Nepriklausomybės Akto signatarų ne parašais, bet kovingu ir patriotiniu nusistatymu atkurti, praeityje buvusią didingą, Lietuvą ir kovoti už ją aukojant net savo brangiausią turtą — gyvybę.

Nors Nepriklausomybės Aktas ir buvo pasirašytas, bet reikalinga savo kraštui valdyti organizacija vyko labai iš lėto, nes tuo metu Lietuvoje dar tebebuvo vokiečių valdžia ir vokiečių kariuomenės vadovybė. Čia liesiu mūsų — Lietuvos pašto organizaciją, kuri buvo tampriai surišta su beatsikuriančia Lietuvos kariuomene, ranka rankon vykdžiusia Lietuvos atstatymo darbą.

KARO LAUKO PAŠTŲ, TELEFONO CENTRINIŲ IR KARO KOMENDANTŪRŲ SCHEMATINIS IŠDĖSTYMAS 1919-1920 METAIS

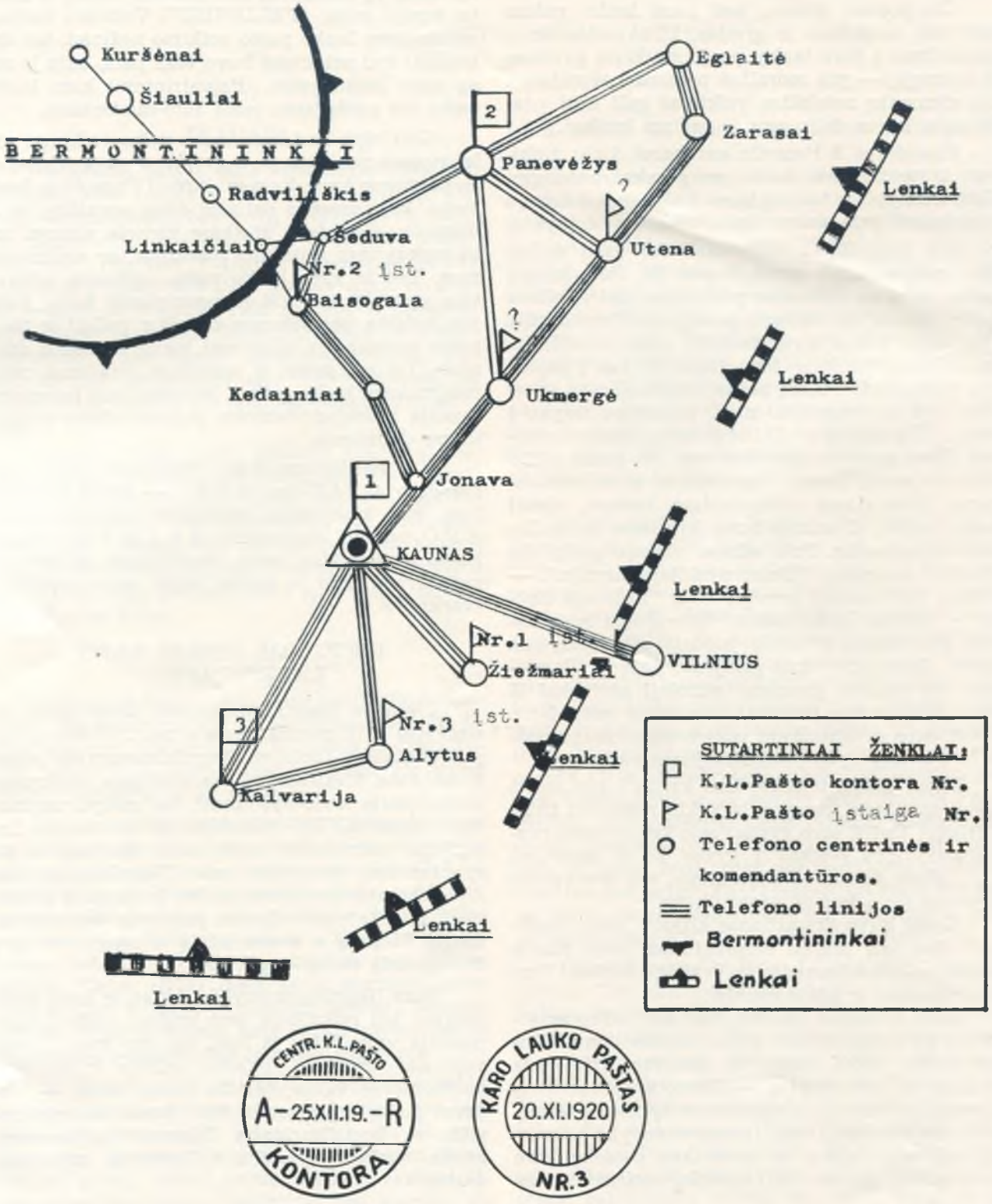

Tik po 9 mėnesių nuo Nepriklausomybės Akto pasirašymo dienos, tai yra 1918 m. lapkričio 16 dieną buvo paskirtas pirmas Lietuvos pašto valdininkas, inž. Benediktas Tomaševičius, kuris vadinosi Pašto, Telegrafo-Telefono Valdybos viršininku. Tų pačių metų lapkričio mėn. 22 d. buvo paskirtas antrasis valdininkas, inž. Adolfas Sruoga, kuris buvo tos valdybos viršininko padėjėjas. Lapkričio mėn. 28 d. paskirtas vyr. mech. Juozas Dučinskas, ir gruodžio mėn. 9 d. — valdininkas Jonas Augūnas. Šie keturi pirmieji valdininkai pradėjo kurti Lietuvos Pašto, Telegrafo ir Telefono organizaciją.

Iš pat pirmųjų paskyrimo dienų buvo panaudotos visos priemonės tam darbui tinkamai pradėti. Pirmoje eilėje buvo bandoma surinkti visus buvusius pašto, telegrafo - telefono tarnautojus, tarnavusius rusų ar vokiečių pašto organizacijose. Per atskirus skelbimus ir pranešimus laikraščiuose visi šios rūšies specialistai buvo kviečiami registruotis Lietuvos Taryboje, pranešti savo adresus, kad būtų galima visus į darbą pakviesti, kai tik jis bus pradėtas. Tuo pačiu metu buvo pradėtos derybos su vokiečių okupacine valdžia dėl pašto, telegrafo ir telefono įstaigų perdavimo. Vokiečių valdžia, nors ir pradėjo apie tai kalbėti, bet tikrumoje tik viliojo įvairiais pažadais, ir iš jų laikysenos aiškiai matėsi, kad jų vienintėlis tikslas buvo kaip galima ilgiau nudelsti pradėtąjį atstatymo darbą.

Ilgą laiką Pašto Valdyba neturėjo net savo patalpų, ir jai reikėdavo rinktis ir dirbti kokiame nors kampe, ar prie lango Valstybės Tarybos namuose. Tuo tarpu pašto, telegrafo-telefono žinybos namai stovėjo tušti, bet vokiečių patruliai neleido į tuos namus įeiti, ir tik apgaulingu būdu pavyko tuose namuose įsitaisyti.

Turėdama savo pastovią buveinę Pašto Valdyba jau galėjo šiek tiek normalesnėmis sąlygomis tęsti pradėtąjį darbą. Buvo numatoma, kad vokiečiai, evakuodami savo įstaigas bei paštus, paliks vien tik griuvėsius, ir viską teks iš naujo pradėti tvarkyti ir statyti. Ypatingas dėmesys buvo atkreiptas į telegrafo-telefono įrengimus, nes buvo gauta žinių, kad vokiečiai viską ardo ir naikina. Tad tuojau buvo pasirūpinta įsigyti reikalingų medžiagų ir įrankių atstatymo darbams. Čia gal atrodytų juokinga, tačiau buvo tikras įvykis, kad iš vokiečių kariuomenės sandėlių (o karo metu tiekimo bazėse jų buvo gana apstu), dėl galutinio kariuomenės drausmės pairimo ir dezorganizacijos, vokiečių kariuomenės augšti pareigūnai Pašto Valdybai pardavė ištisus medžiagų ir įrankių sandėlius už 150,000 markių. Šių sandėlių turtas vėliau buvo įvertintas keliais milionais markių.

Galop, vokiečiai nusileido ir gruodžio 24 d. pranešė Pašto Valdybai, kad ji galinti visas pašto įstaigas perimti ir tai tuojau. Nežiūrint Kalėdų švenčių, jau gruodžio 26 d. buvo perimtos ir atidarytos pašto įstaigos šiose vietose: Vilniuje, Kaune, Gardine, Vilkaviškyje, Naumiestyje, Šakiuose, Kėdainiuose, Kretingoje, Alytuje ir Kuršėnuose.

Tuo pačiu metu steigėsi ir mūsų pirmieji savanorių pulkai. Jiems buvo reikalingi talkininkai: pionieriai, ryšininkai ar geležinkeliečiai. Tačiau, anais laikais, dėl nepritirimo ir nesant nusistovėjusios tvarkos, technikos dalių kūrimas vyko sunkiai ir darbas nebuvo sklandus. Net pačioje Krašto Apsaugos ministerijoje, kuri tada veikė Vilniuje, rikiuotės skyriuje randame susisiekimo dalį, o tiekimo skyriuje — inžinerijos dalį. Dažnai technikos daliniai priklausydavo tai

Lietuvos Karo Lauko Pašto antspaudų pavyzdžiai, užtikti ant pašto ženklų.

vienai žinybai, tai kitai, o būdavo ir taip, kad koks nors dalinys priklausydavo net dviem žinyboms.

Mūsų kariuomenėje pirmasis technikos daigas pasireiškė 1919 m. sausio 2 d., kai karininkas Balys Sližys jon įstojo ir buvo paskirtas Tiekimo Skyriaus inžinerijos dalies viršininku (KAM įsakymas Nr. 12, §9). Tuo metu jau beveik kasdien atvykdavo naujai priimtų karininkų, karo valdininkų ir šiaip savanorių technikų, bei specialistų, kurie visi būdavo pervedami Inžinerijos Dalies viršininko žinion. Ilgainiui vieni jų liko Inžinerijos Dalyje, kiti buvo paskirti į kitas kariuomenės dalis.

Sausio mėn. 30 d. iš mažos kuopos buvo įsteigtas inžinerijos batalionas. Plečiantis veiksmams frontuose, inžinerijos bataliono uždaviniai didėjo ir jo priklausomybė darėsi vis artimesnė Susisiekimo Dalies viršininkui. Gegužės 24 d. Susisiekimo Dalies viršininku buvo paskirtas karininkas Vl. Kurkauskas, jo padėjėju — karininkas Banėnas, kuris nuo gegužės 28 dienos vadovavo ryšių tarnybai.

Ryšių tvarkymas buvo svarbiausias Susisiekimo Dalies uždavinys, nes kautynėse veikiančių kariuomenės dalinių viršininkai pirmiausia reikalavo ryšių priemonių ir jų aptarnavimo. Susisiekimo Daliai teko dirbti labai sunkiose sąlygose ir tai tada, kada visko trūko. Nekalbant apie milžiniškus darbus ryšių tinklą atstatant, susisiekimo daliai teko pareikšti ir daug energijos bei iniciatyvos, nes vokiečiai ryšių tinklą paliko visiškai sunaikintą. Tada ir pasireiškė tikras bendradarbiavimas su Pašto Valdyba. Kadangi Pašto Valdyba jau turėjo įsigijusi daug ryšių medžiagos ir įrankių, bet neturėjo pakankamai personalo viskam aptarnauti, tai Susisiekimo Daliai teko duoti darbo jėgą ir jai apsaugą darbo metu. Užfrontėje pasireikšdavo ir sabotažo veiksmų, ardant telefono linijas, nupjaunant telefono stulpus, daužant izoliatorius, todėl karinė apsauga buvo būtinai reikalinga. Gi stumiant bolševikus į šiaurės rytus, paliai Ukmergės - Utenos - Zarasų plentą, reikėjo skubiai tvarkyti visiškai sunaikintą to ruožo telefono-telegrafo tinklą.

1919 m. sausio - balandžio mėnesių laikotarpyje Pašto Valdyba atidarė paštus net 40 įvairių Lietuvos vietų, tarp kurių kelis Gardino srityje, pietinėje Lietuvoje. Prasidėjus lenkų puolimui, kai kuriuos tų paštų teko netrukus uždaryti, kaip tai pačiame Gardine, Sokolkoje, Lunnoje, Gorodke ir Volkoviske. Nuolatiniai, tai vienų, tai kitų vietovių užėmimai labai trukdė Pašto Valdybos ir kariuomenės Susisiekimo Dalies darbą. Šis pietų ir rytų frontas pareikalavo daug energijos tiek iš civilių žmonių, tiek ir iš kariškių. Kas buvo sunkiai atstatyta, greitu laiku buvo vėl sunaikinta.

Gegužės mėnesyje, kai mūsų kariuomenė išvijo bolševikus iš Lietuvos teritorijos, Pašto Valdyba ir kariuomenės Susisiekimo Dalis tvarkė ryšius šiaurės rytų dalyje, kur besitraukdami bolševikai buvo palikę sunkiai užgydomų žaizdų, kaip susisiekimo srityje, taip ir gyventojų tarpe. Bolševikai naikino viską, kas tik įmanoma. Išvežė ir išnešė viską, ką tik galėjo panešti. Tad ir mūsų kariuomenės ten veikiančioms dalims visas techniškas turtas ir maistas turėjo būti pristatomas tik arklių trauka.. Gegužės pabaigoje ryšių tarnyba pasiekė šią šiaurės rytų sritį ir pradėjo atstatymo darbus. Tuo metu iš bolševikų atgautoje teritorijoje ir kitur, Pašto Valdyba atidarė dar 17 pašto įstaigų.

1919 m. birželio mėn. pirmoje pusėje Žemaitijoje pasirodė pirmosios bermontininkų gaujos. Kuršėnuose buvo įsteigtas jų štabas. Tvarkingieji vokiečių kariuomenės daliniai, kurie nepalaikė bermontininkų avantiūros, iš Lietuvos teritorijos evakuavosi. Gi bermontininkai, pasilikę Lietuvoje, slinko tolyn į rytus, pasiekdami Šiaulius ir Radviliškį, nukirsdami visus ryšius su Žemaitija, kur buvo pagrindinės telefono-telegrafo linijos, ėjusios per Linkaičius, Radviliškį, Šiaulius ir Kuršėnus. Išvarius bermontininkus iš Lietuvos, atgautose srityse vėl turėjo būti atstatyti ryšiai ir tuo metu Pašto Valdyba ten (ir dar kitose vietose) vėl atidarė 16 naujų pašto įstaigų.

Esant įtemptai padėčiai ir einant kovoms — šiaurėje su bermontininkais, rytuose — su bolševikais, pietuose — su lenkų legionais, Lietuvos karinė vadovybė buvo priversta laikyti savo kovos dalinius tuose fronto sektoriuose. Kariuomenės daliniai buvo sujungti į brigadas, kurios turėjo savo atskirus uždavinius. Tad Ryšių Susisiekimo Dalis susitarė su Pašto Valdyba ir suorganizavo

LIETUVOS KARO LAUKO PAŠTĄ.

1919 m. liepos mėn. 9 d. buvo atidaryta pirmoji centrinė Karo Lauko Pašto Kontora, kuri buvo Kaune prie Krašto Apsaugos ministerijos ir sutrumpintai vadinosi K.L.P. Nr. 1.

1919 m. liepos mėn. 15 dieną buvo atidaryta prie II brigados Karo Lauko Pašto Kontora Panevėžyje ir ji gavo pavadinimą K.L.P. Nr. 2.

1919 m. apie liepos 25 d. pradėjo veikti prie III brigados Karo Lauko Pašto kontora Kalvarijoje — K.L.P. Nr. 3.

Prasidėjus karo operacijoms bermontininkų fronte, kaip Pašto Valdybos taip ir kariuomenės Susisiekimo Dalies pašto aptarnavimas liko at-

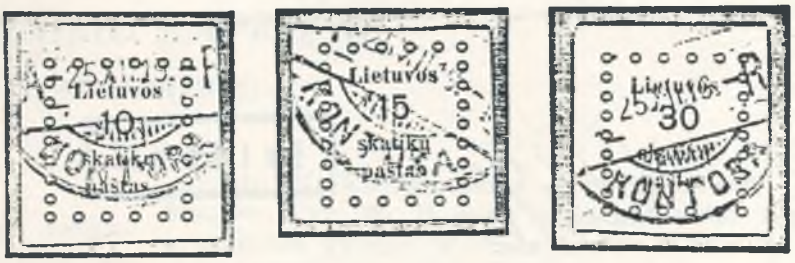

Pirmieji Lietuvos pašto ženklai, antspauduoti Karo Lauko Pašto kontoros antspaudais. Pašto ženklai buvo buv. Krašto Apsaugos ministerio Antano Merkio rinkinyje.

kirstas nuo pagrindinės susisiekimo arterijos — geležinkelio Kaunas - Radviliškis - Panevėžys. Bermontininkai savo priekinius kovos dalinius iškišo iki Gimbogalos (netoli Baisogalos) ir už Linkaičių stoties Šeduvos link, iki Puipių - Velžių - Užuožerių kaimų ribos. Tad iš Kauno traukiniai ateidavo tik iki Baisogalos, o visas kariškas turtas, taip pat ir paštas, būdavo permetamas arklių trauka į Šeduvą. Tokiu būdu, Baisogaloje buvo įsteigtas pagelbinis Karo Lauko Paštas — įstaiga Nr. 2. Tai yra mažesnės apimties įstaiga ir jos veikimas buvo žymiai siauresnis už kontorų.

Centrinės Karo Lauko Pašto Kontoros veikimas pasireiškė sekančiai: būdavo priimami ir išsiunčiami, pirmoje eilėje, kariški tarnybiniai paketai, slapta ir terminuota valdiška siunta ir laiškai. Gaunami privatūs laiškai su dalinių adresais būdavo suskirstomi į atskirus pulkus, kur tik Karo Lauko Pašto kontoros, ar įstaigos žinojo jų stovėjimo vietas. Privati korespondencija ir karių iš fronto siunčiamieji laiškai bei atvirlaiškiai būdavo cenzūruojami. Pasitaiką įtartini bei karinės svarbos turį sakiniai būdavo užbraukiami juodu rašalu.

Iš fronto karių laiškai ateidavo su dalinio antspaudu vietoje pašto ženklo. Viso krašto privati korespondencija, skirta fronto kariams, būdavo pervežama Pašto Valdybos transporto priemonėmis į centrinę Kauno pašto įstaigą. Čia, surūšiuojant gautą korespondenciją, atskirdavo kariams siunčiamus laiškus adresuotus į pulkus, batalionus ir kuopas pagal jų numerius, ir perduodavo centrinei Karo Lauko Pašto kontorai. Kontora, žinodama dalinių dislokaciją, persiųsdavo artimiausiom Karo Lauko Pašto kontorom ar įstaigom, ir taip korespondencija pasiekdavo adresatus.

Kai 1920 m. spalio 9 d. lenkai sulaužė Suvalkų sutartį ir visu frontu pradėjo slinkti gilyn į Lietuvą, užimdami Vilnių, tarp lietuvių ir lenkų vėl prasidėjo žiaurios kautynės. Daug vietovių atiteko lenkams. Ypatingai nukentėjo pietų frontas. Ir čia teko pertvarkyti Karo Lauko Pašto dislokaciją. Tada buvo įsteigta Karo Lauko įstaiga Nr. 3 Alytuje. Pasitraukus mūsų daliniams iš Vilniaus, įsteigiama Karo Lauko Pašto įstaiga Nr. 1 Žiežmariuose. Utenoje ir Ukmergėje irgi įsteigiamos Karo Lauko Pašto įstaigos, deja, jų numeracija nežinoma. Galima manyti, kad karinio lauko pašto įstaigų buvo ir daugiau, bet kolkas apie tai davinių nėra.

Visos Karo Lauko Pašto kontoros ir įstaigos buvo suorganizuotos prie komendantūrų, kuriose buvo įrengtos kariškos telefono centrinės. Atskiroje schemoje yra parodytas šių centrinių išdėstymas ir KLP kontorų bei agentūrų buvimo vietos. Labai svarbu įsidėmėti, kad ir Lietuvoje karo metu veikė kariškas paštas ir korespondencija būdavo antspauduojama specialiais kariškais antspaudais, kaip ir privati korespondencija kad būdavo antspauduojama Pašto Valdybos antspaudais.

Karo veiksmams sustojus, pagal Tarptautinės Komisijos sprendimą buvo nustatyta demarkacijos linija tarp Lietuvos ir Lenkijos. Bet Lietuvos kariuomenė ir toliau pasiliko paliai demarkacijos liniją, saugodama tą liniją iki 1922 m., kada šį uždavinį iš kariuomenės perėmė suformuoti pasienio pulkai, pasilikę prie sienos iki 1923 m. rudens. Po to, sienos apsaugą iš kariuomenės perėmė pasienio policija. Karo Lauko Pašto kontoros bei įstaigos veikė tame visame ruože iki, maždaug, 1923 m. rugsėjo ar spalio mėnesių, kai jos buvo likviduotos. Po to, kariuomenės dalinius aptarnavo normalus Lietuvos paštas, nebenaudodamas jokių atskirų antspaudų ar dalinių numerių.

Prie šios progos reikia priminti, kad mes turėjome ne tik karinį lauko paštą, bet netgi karinį *lauko oro paštą*. Štai knygoje "Mūsų Sparnai", išleistoje Kaune 1929 m. Lietuvos karo aviacijos dešimtmečiui paminėti, redaguotoje kpt. Pyragiaus, aprašant 1921 m. veiklą, 52-53 pusl. rašoma: "Rugpiūčio mėn. pabaigoje aviacija pradėjo karo pašto išvežiojimą. Karo paštas buvo gabenamas kasdien, jei tik oro sąlygos leisdavo, į šiuos rajonus: I. Žiežmariai - Žasliai - Kaišiadorys, II. Ukmergė - Gelvonys - Žeimiai, III. Alytus - Mariampolė, IV. Kėdainiai - Šeduva - Panevėžys. Pašto nešiojimas tęsėsi lig vėlyvo rudens". Ar buvo naudojami koki specialūs karo lauko oro pašto antspaudai — žinių neturime.

I Pas. karo vokiečių Karo Lauko Pašto 1916 m. vokas su užrašu VILNA ir GRODNO.

Lietuvos paštui perėmus karinių dalinių aptarnavimą, prie Kariuomenės Štabo, divizijų, pulkų ir atskirų batalionų dar pasiliko veikti atskira dalis korespondencijai priimti ar persiųsti, tai vadinamos *ekspedicijos*. Šis skyrius, lyg vietinis karinis paštas, vartodavo antspaudą "PAKIETAMS" su dalinio numeracija. Tačiau po kelerių metų ir šitie skyriai buvo panaikinti.

Man asmeniškai 1938 m. teko būti Ryšių bataliono metinės revizijos komisijos nariu ir tikrinti bataliono turtą. Technikos sandėlyje stovėjo apdulkėjusi dėžė su kokiais tai antspaudais. Patikrinęs radau, kad tai esama Karo Lauko Pašto antspaudų. Vienas antspaudas, kurį turėjau rankose, kaip tik buvo "Karo Lauko Paštas Nr. 3" be atskirų raidžių, tai daleidžiu, kad šių karišku pašto įstaigų bus buvę ir daugiau.

Žinoma, yra labai gaila, kad anais laikais buvo mažai kreipiama dėmesio į pašto istoriją, tad liko labai daug neišaiškintų dalykų, kurie būtų galėję praturtinti Lietuvos karinę ir filatelinę istoriją. Tačiau prarastas laikas ir progos nebegrįžta ir turime pasitenkinti tik pripuolamomis žiniomis bei prielaidomis.

Esu dėkingas mūsų žymiam filatelistui p. W. E. Norton-Norkui iš Philadelphijos, Pa., už kaikuriuos šio straipsnio patikslinimus ir už duotus karinių antspaudų pavyzdžius. Taip pat p. Edm. Jasiūnui už duotą ištrauką iš knygos "Mūsų Sparnai", o dail. Ant. Beleškai už antspaudų nubraižymą.

Šis kpt. E. Petrausko straipsnis buvo spausdintas Lietuvių Filatelistų Draugijos LIETUVA biuletenyje Nr. 4, 1966 m. Papildytas naujomis žiniomis, jis buvo Red. atsiųstas mūsų bendradarbio Ant. Bernoto iš Waterbury, Conn.

GYVENIMO KAPRIZAI

(ATSIMINIMAI)

I

Kiekvienas Lietuvos Kariuomenės pulkas turėdavo savo metinę šventę. Ji nebūtinai sutapdavo su diena, kurią tas pulkas buvo suformuotas, — pulkus steigė ne iškart, o dalimis, kuopomis, batalionais, baterijomis ar panašiai. Šiaip ar taip, viena kuri pulko dalis turėdavo kokį nors ryšį su ta diena.

Savaime suprantama, tą dieną jokių užsiėmimų nebebūdavo. Kareiviai gaudavo pagerintą maistą, nors ir šiokią dieną tas maistas būdavo ir geras, ir jo būdavo pakankamai. Apie 10 val pulkas būdavo išrikiuojamas aikštėje, kapelionas atlaikydavo pamaldas, pulko vadas pasakydavo atatinkamą žodį ir kareiviai, praėję pr tribūną, būdavo nuvedami į kareivines. Vakar būdavo surengiami kariams pasilinksminimai — šokiai ar filmas. Šitaip, maždaug, atrodė tos dienos programa. Vieną tokią dieną atsimenu ir aš.

Kareivines mūsų pulkas turėjo viename apskrities mieste, kur dar rusų laikais stovėjo kavalerijos pulkas. Patalpų buvo labai daug, vietos niekam netrūko. Karininkai turėjo atskirą flygelį, didoką 3-jų aukštų namą, — jame buvo ir keletas ramovės kambarių su valgykla, svečių kambariu, kortom ir bilijardu lošti kambariai, skaitykla ir kita. Vienais metais, atėjus pulko šventės dienai, karininkų ramovė buvo ruošiama svečiam priimti.

Ramovės šeimininku tada buvau aš todėl su keliais kareiviais tvarkiau kambarius taip, kaip nurodė pulko vado padėjėjas, mjr. T-K., šventės komisijos pirmininkas. Beveik užbaigus darbą, majoras pakvietė mane sulošti dar vieną partiją bilijardu. Tik pradėję lošti, išgirdome, vieną po kito, du šūvius. Metę viską šalin, išbėgome į prieškambarį, norėdami iš 2-ro augšto nusileisti apačion, iš kur pasigirdo šūviai. Mums dar prieškambaryje būnant, iš laiptų pro duris įgriuvo ltn. K., pulko budintis karininkas, ir pasakęs: "Mane peršovė B.", čia pat suklupo ir mirė. Regis, adjutantas, ltn. G., nubėgo laiptais žemyn, kur rado ant grindų antrą lavoną, — tai buvo vyr. ltn. B. Štai tau ir pulko šventė!

Budėjimą pulke perėmiau aš. Kitą dieną iš Kauno atvyko gyd. plk. ltn. E. ir apžiūrėjo lavonus. Aktą rašiau aš. Abu šūviai buvo mirtini. Kai daktaras vieno kūną pakėlė, iš plaučių gurguliuojant išėjo užsilikęs oras, man pasidarė bloga ir daktaras dar turėjo su manim vargo.

Ltn. K. karstą motina ir brolis nuvežė į Šiaulius. Vyr. ltn. B. buvo mūsų palaidotas, nes jo giminės gyveno Vilniaus krašte. Kodėl taip turėjo įvykti, liko neaišaiškinta.

Tame pačiame name, kai tenai dar gyveno rusų kavalerijos pulko karininkai, to pulko vado pasiuntinys jo kardu sukapojo savo miegantį vadą. Savo tokį pasielgimą tas kareivis pateisino tuo, kad jo vadas kiekviena proga jam suduodavo kakton tiek sprigtukų, kad jo galvą be perstojo skaudėdavo. Kareivį nubaudė tremtimi Sibiran, kur jam pulko karininkai siųsdavo . . . pinigus.

II

Šio gyvenimo kaprizo asmeniškai nepatyčiau, bet girdėjau jį iš patikimų lūpų.

Kam Kaune nebuvo pažįstama "Božegraika"? Tai buvo užeiga, kur žmonės, be jokios eilės, keisdavosi kortomis ir užgerdavo šnapsu. Užeidavo ne tik paprasti piliečiai iš gatvės, bet ir tie, kuriuos reikėtų laikyti "geresniais" ir kurie, dėl tam tikrų priežasčių, nenorėdavo eiti tenai, kur jie, tačiau, priklausė. Todėl "Božegraikoje" matydavosi tik civiliniai rūbai.

Vieną vakarą, atskirame kambaryje, prie kortų stalo susėdo keturi ponai: vienos politinės partijos šulas N. — civilis, ir 3 karininkai, tačiau civiliniais rūbais: plk., G., mjr. P. ir kpt. O.

Pokerį lošti negalima išmokti, čia viską nulemia laimė. Tą sykį ponui N. labai nesisekė ir jis buvo gana nervingas. Kai N. gerokai pralošė, o pas O. pinigų krūvelė vis augo, ponas N. taręs neatsargų žodį: "su šv. . . . majorais sunku lošti". Šitos kibirkšties ir užteko, kad kiltų gaisras.

O. atsistojo ir paprašė poną N., kad jis tučtuojau atsiprašytų. N. tik nusijuokė ir net į pakartotinį reikalavimą atsisakė ištartus žodžius atsiimti. Tada O. išsitraukė iš kišenės revolverį ir visas apkabos kulkas suvarė pono N. pilvan. Atvykęs miesto plac-adjutantas kapitoną O. nuvežė į komendantūrą.

Ponas N., pasikamavęs pora dienų ligoninėje, mirė, o kpt. O. laukė bausmės. Jo gynėju buvo ats. plk. Ž., kuris jį gerai gynė, tačiau bausmės O. negalėjo išvengti. Jis gavo du metus kalėti. Atlikęs bausmę, O. užsiėmė prekyba, atstovavo vieną prancūzų ginklų fabriką ir darė

geresnį biznį, nei kad būtų tarnavęs kariuomenėje.

Nukentėjo ir kiti lošikai: mjr. P. turėjo išeiti atsargon, o plk. G. pakeitė dalinį ir neužilgo po to apleido kariuomenę.

III

Gyvenimo kaprizai nebūtinai baigiasi mirtimi. Vienok, be tragiškumo, jie neįmanomi — nebūtų joki kaprizai. Tačiau, apie vieną kaprizą, kurio baigmė yra dar nebloga, kaip tik čia kalbėsiu.

Pažinau Lietuvoje vieną žmogelį, sakykime, poną L. Jis tarnavo kariuomenėje ir už kelių metų būtų susilaukęs pensijos, bet atėjo... raudonieji ir L. dėl "tinkamos vietos stokos" likvidacinės komisijos įsakymu buvo iš tarnybos atleistas. Naujos vietos, o tuo pačiu pragyvenimo šaltinio jam nepasisekė surasti, tik per vieną, jam gerai pažįstamą, inžinierių gavo vienkartinį darbą. To uždarbio užteko iki tos dienos, kai L. repatrijavo į Vokietiją, — mat jo būta vokiškos kilmės.

Kartu su juo pereinamoje stovykloje tom pat teisėmis buvo ir daugiau buv. karininkų, pav. gen. ltn. A., plk. K., ltn. S. ir kiti.

Pašauktas į vokiečių kariuomenę, L. tarnavo viename armijos štabe. Prieš pat pabaigą jis buvo prieštankinių užtvarų viršininku vieną miestą ginant. Miestą nuo sunaikinimo apsaugoti buvo įsakyta užtvaras apleisti ir L. dviračiu dūmė Elbės link. Ją pasiekęs, sustojo su kitais poilsiui, o po kiek laiko atrėpliojo rusų tankai ir suvarė visus nelaisvėn.

Iki lapkričio mėn. jis išbuvo vienoje stovykloje, kur iš 20,000 belaisvių 17,000 buvo paleisti namo, o likę, bemaž vien karininkai, buvo nugabenti traukiniais į "sovdepiją".

Traukinys, kuriuo važiavo L., vežė, be 50 belaisvių, dar ir karo grobį: sofas, spintas, kėdes, stalus, lėkštes, peilius ir šakutes, radijo aparatus, pianinus, stiklą langams, paveikslų rėmus ir daug kito ko, kas su tikru karo grobiu mažai ką bendro teturėjo.

Per du mėnesiu buvo atvykta paskirton vieton. Stotis buvo vietinės NKVD pareigūnų apsupta ir visi vagonai su rusais nuodugniai iškratyti, — rusų palydovai išėjo iš traukinio nešini nedidesniu ryšulėliu už belaisvio...

P. mieste belaisvių buvo keli tūkstančiai, jie gyveno žemės bunkeriuose, o dirbo prie "autostrados" statybos, 6 m. pločio kelio su plonu bituminiu viršutiniu sluoksniu, kuris prie įprasto rusiško susisiekimo, kurį sudaro beveik vien sunkvežimiai, gal išlaikytų 5-6 metus.

Po P. sekė kitas miestas O., kur buvo statomas tiltas. Čia darbas buvo sunkesnis, nes svarbiausios mašinos buvo žmogaus rankos. L. perėjo visą tilto statybos darbo stažą, nuo akmens skaldytojo iki matininko, gi sveikatos atžvilgiu buvo daugiausia netinkamas...

Pagaliau, L. atsidūrė K. mieste, kur vieną dieną buvo nuo darbo paleistas ir naktį sunkvežimiu nuvežtas atgal į O., pas "juodąjį", paskutiniam tardymui. Tą pat naktį ištardytas, L. buvo pasodintas į daboklę, o paskum nuvežtas į vieną buv. dvarą, apgyventą pamišėliais. Ten 150 belaisvių buvo duotas atskiras namas.

Regis, kaprizo ratas jau nebegalėjo daugiau suktis, tačiau, augščiausias taškas buvo dar nepasiektas. Jį pasiekė 1949 m. gruodžio 21 d., Stalino gimimo dieną, kai į gretimą namelį atvyko keli "sovdepijos" augšto teismo nariai. Šie "ponai" sudarė keletą grupių ir per labai trumpą laiką, skirdami vienam žmogui nedaugiau penkių minučių, nuteisė visus mirties bausme, kuri čia pat buvo pakeista į 25 metus sunkiųjų darbų kalėjimo bausmę...

Kai kaprizas atrodė jau išsisėmė, jo ratas kažkodėl pradėjo vėl suktis, ir dargi atgal! Du mėnesiu po nuteisimo, L. ir dar 100 žmonių, buvo aprengti, nes nuo gruodžio mėn. jie dėvėjo tik apatinėm kelnėm ir marškiniais, kovo mėn. "išlaikė" paskutinius tardymus, o balandžio pradžioje jie visi jau buvo... namie pas savuosius. Nors ir ilgai trukęs, šis paskutinysis gyvenimo kaprizas pasibaigė dar gana laimingai.

V. L.

— — —

"Kas yra tas didžiausias turtas ir mūsų išlikimo bei gyvenimo prasmės užsienyje garantija — tai tautinis solidarumas ir gyvoji lietuvių bendruomenės dvasia".

J. Bachunas
PLB Pirmininkas

ŽEMAIČIŲ KRIKŠTAS IR VYSKUPIJOS ĮKŪRIMAS

Varnių Pilietis

Torno taikos sutartimi atgavę Žemaičius, Vytautas su Jogaila susirūpino žemaičių krikštu[1] ir bažnytinės provincijos įsteigimu Žemaičiuose, tikslu užkirsti kelią ordino kėslams. Ta mintimi vadovaudamiesi, 1413 m. Vytautas su Jogaila patys atvyko į Žemaičius, sunaikino senojo kulto šventyklą ties Medviagaliu (Medininkuose) ir dar keletą kitose vietose. Apkrikštydinę žemaičius, įkūrė ir parapiją,[2] kurią pavadino *Medininkų* vardu su parapiniu centru *Varniuose*. Parapijos aptarnavimui paskyrė dvasininkų (deja, tie dvasiškiai, ar kunigai nemokėjo lietuvių, ar žemaičių kalbos), kurie turėjo rūpintis tų žemaičių krikštu, kurie dar nebuvo pakrikštyti, jų dvasiniais reikalais ir šventovės statyba. Valdovai dirbo Žemaičiuose neilgai (tik vieną savaitę). Kad išvengtų netikėtumų, prieš išvykstant, Vytautas sušaukė seniūnus ir kunigus ir įteikė jiems raštus, su kuriais turėjo vykti į tas vietas, į kurias negalėjo nuvykti pats Vytautas. Rašte buvo pasakyta: "Tegul jums būnie žinoma, mano tėvūnai, kad turite sušaukti dar nepakrikštytus žmones pas šio rašto laikytojus, o šie, kaip norės, taip juos pakrikštys. Kunigams duokite valgyti ir gerti, taip pat jų palydovams ir arkliams. O nenusiženkite prieš mano, Didžiojo Kunigaikščio, valią, nes kas kitaip elgsis, sumokės savo kaklu"[3]).

Ar Medininkų parapijos kunigam pasisekė apkrikštyti iki 1417 m. visus dar neapkrikštytuosius žemaičius, sunku pasakyti. Jie darė viską, kas buvo įmanoma. Iš esamų davinių, gaunasi vaizdas, kad apsieita be incidentų.

1417 m. Medininkuose (apskrityje - srityje - valsčiuje) buvo įkurta vyskupija, o 1421 m. ji buvo aprūpinta žemėmis. Medininkų vyskupijos įkūrimo reikalu R. Krs. tvirtina, kad "randama Lvovo arkiv. Jono ir Vilniaus vysk. Petro Konstancos bžn. susirinkimo atstovų, atsiųstų sutvarkyti žemaičių krikšto reikalų ir įsteigti vyskupiją, rašte, kur sakoma, kad pats Vytautas, atvykęs į M. apskritį, vietą, vadinamą Varniais (Worni), paskyrė naujos vyskupijos centru, duodamas jam M. vardą"[4]). Šiuo pačiu klausimu A. S. teigia, kad "1417 Medininkų vyskupijos įsteigimo akte aiškiai pasakyta, kad pats Vytautas, parinkęs Varnius tinkama vieta miestui įkurti, jiems davė Medininkų vardą (locum dictum Worni in districtu Medinicensi pro civitate satis aptum assignavit, nomen Medniky eidem imponendo)."[5] Bendrai imant, vienas turėjo omenyje vietovę, o antras turėjo omenyje tos pačios vietovės vietovardį ir abu vienodai tvirtina, kad Varniams buvo suteiktas *Medininkų* vardas. Kad Varniuose - Medininkuose turėjo būti vyskupijos centras, tvirtina tik R. Krs. Kokį vardą gavo vyskupija, nei vienas neprasitarė, nei puse žodžio. Vyskupija liko nekrikštyta, bevardė, be pilietinių teisių. Vyskupas su vyskupijos centru ir kapitula atsiradęs Varniuose - Medininkuose, kaip iš dangaus iškritęs, gal būt tik pats vienas temokėdamas lietuvių kalbą, žemaičių tarpe pradėjo platinti krikščionybę ir jų dvasinius reikalus tvarkyti. Pašalinio (neįpilietinto) asmens noras krikštyti ir užviešpatauti žemaičių dvasinį gyvenimą, o jie buvo labai prisirišę prie savo senojo kulto, sunkiai sekėsi. Naujasis kultas — krikščionybė jiems neimponavo. Su kunigais, kurie nemokėjo lietuvių ar žemaičių kalbos, negalėjo susikalbėti ir išsiaiškinti įvairius jiems abejotinus klausimus susijusius su naujos tikybinės santvarkos įvedimu bei vykdymu. Žemaičiai nusiteikė priešiškai naujai tikybinei santvarkai ir grįžo prie savo senojo kulto — Perkūno ir kitų dievų garbinimo. Žemaičiai net sukilo ir naikino visa kas tik buvo krikščioniška: naujos religinės santvarkos šventoves, teriojo tuos, kurie likosi ištikimi krikščionybei, teriojo ir kunigus. Vysk. Motiejus baimės apimtas ar įgrąsintas, kuriam laikui iš Varnių išsidangino į Luokę.[6] Tiesa, sukilimą greitai numalšino. Malšinimas neapsiėjo be aukų (apie 60 asmenų neteko galvų),[7] bet žemaičių atkaklumas nebuvo palaužtas. R. Krs. sako, kad "1418 vykęs žemaičių sukilimas turėjo politinį ir socialinį pobūdį, lietė taip pat ir naują religinę santvarką."[6] Tvirtinimas nevisai įtikinantis. Faktai rodo kiek kitokį pobūdį, būtent, kad sukilimas buvo nukreiptas prieš naują religinę santvarką, o politinis bei socialinis klausimai liko visai nuošaliai, ar bent labai mažai tepaliesti. Kas liečia sekantį sukilimą, kuris įvyko tuojau, išvykus kariuomenei kuri malšino sukilusius žemaičius, atrodo, kad sukilimas buvo nukreiptas taip pat prieš naująją religinę santvarką. Tik šį kartą jis buvo persunktas kerštu, už pirmojo sukilimo malšinimo išdavas ir be to, šiame sukilime akcija buvo nukreipta ir prieš bajorus, stambiuosius žemvaldžius bei tur-

Sovietų pažiūros į tautų išlaisvinimo karus

B. B.

Komunistų požiūriu, didžiausias žmonijos laimėjimas, tai sukūrimas socialistinės sistemos, panaikinant kolonistinę vergiją.

Tautinio išsilaisvinimo kovos būdu, Kremliaus valdovai šį išsilaisvinimo judėjimą ypatingai rėmė Korėjoje, Kuboje ir dabar Vietname. Šis "išsilaisvinimo" judėjimas buvo komunistų pagrindinis ginklas 1967 metais.

Sovietų Raudoniji armija susilipdė Revoliucijos metu. Leninas, Trockis ir kiti sovietų ano laiko vadai nepramatė "išsilaisvinimo" karų sovietų reguliariai kariuomenei remiant. Reguliari kariuomenė komunistų požiūriu turėjo būti "liaudies kariuomenė", nes ano meto kariuomenė buvo laikoma fizine jėga krašto valdžiai išsilaikyti, kuri buvo "liaudies" valdžia. Komunizmo santvarką plėsti kituose kraštuose remiant karine jėga būtų priešinga skelbiamoms idėjoms, todėl turėjo būti naudojamos subversijos, įvairūs konfliktai ir net iki revoliucijos paties krašto viduje, kas atrodytų natūraliu politiniu pasireiškimu. Iš 1917 m. revoliucijos patirties buvo pabrėžtas ir pilietinis karas, kuris turėjo pasireikšti nemažiau veiksmingas už subversijas ir revoliuciją — beliko tik pritaikyt atitinkamam kraštui atitinkamą "išlaisvinimo" priemonę.

Tuo klausimu plačiai diskutuota antrame kominterno kongrese 1920 metais birželio mėn.: M. N. Roy ryškino neramumų kėlimo ir ūkininkų žemdirbių judėjimo ideją; vadovaujant komunistams, toks judėjimas išplitęs visam krašte parengtų dirvą revoliucijai, arba pilietiniam karui. Leninui tai atrodė per ilgas kelias, jis pareiškė: "Komunistų partija turi vadovauti išsilaisvinantiems kraštams eiti tiesioginiai prie revoliucijos" (W. D. Jacobs Ph. D. — Marylando universiteto politinių mokslų profesorius, atsargos pulkininkas, išėjęs į atsargą 1953 metais. Citatos iš paskaitos, skaitytos 1967 metais Dallas universitete metiniam Pietvakarių srities sociologų kongrese). M V. Frunzė, bolševikų militarinių jėgų formuotojas, stipriai pabrėžė karinės jėgos iškėlimą, kuri pirmoje eilėje turėjo būti proletariato pažiba Sovietų Sąjungoje. Tas pavyzdys būtų patraukiantis "išsilaisvinimo" siekiančiuose kraštuose; revoliucijos laimėjimas būtų tikresnis, turint rankoje ginklą, negu plytgalius prieš ginkluotą policiją, ar buržuazinę kariuomenę.

1921 m. kovo mėn. dešimtame partijos kongrese Frunzė ir jo šalininkas D. N. Gusev įrodinėjo, kad Raudonoji armija išaugo iš partizaninių grupių, kai tuo tarpu baltieji perėjo į partizaninio pobūdžio veiksmus (Basmači Azijoje ir Kronštadto jūrininkai; Ukrainos srityje Machno, Čyprinka ir Bandera grupės). "Todėl raudonoji armija, padedant proletariatui. turi būti naudojama kaip pagrindinis ginklas tiesiogianiai ginti proletariato klasės interesus, ne tik dabar, bet ir ateities išsilaisvinimo veiksmuose" (V. D. Jacobs).

M. N. Tuchačevskio ideja: — raudonoji armija turi būti integralinė revoliucijos dalis ateities karuose ten, kur revoliucinis išsilaisvinimo judėjimas yra nesekmingas.

Frunzės ir Tuchačevskio idejoms buvo priešingas Trockis, kurį matomai rėmė Leninas, nes iki II Pas. karo pradžios "išsilaisvinimams" raudonoji armija nebuvo naudota, tačiau iki pat Hitlerio invazijos Sovietų Sąjungon Stalinas dėjo daug pastangų tautų "išlaisvinimo" judėjimui sukelti kituose kraštuose. Šis darbas nevisai buvo sekmingas dėl stokos išteklių paremti ir padrąsinti "išsilaisvinimo" akcijas; nepakankamas lankstumas doktrinose ir ideologijoje, kad panaudotų tam tikrą metodą, tipingą kuriam nors kraš-

---

tinguosius. Mat, kaip tik tuo metu buvo pasklidę gandai, kad su nauja religine santvarka atvykstanti į Žemaičius ir baudžiava.[7] Šis sukilimas buvo dar griežčiau numalšintas negu pirmasis.[8] Žemaičiai dar ilgai nenorėjo pripažinti krikšto ir vyskupo—ganytojo, o slapta senasis kultas dar ilgai išsilaikė žemaičių tarpe.[8]

Išvados. 1413 m. valdovai apkrikštydinę žemaičių būrius įkūrė ir parapiją. Kad naujosios religinės santvarkos (krikščionybės) skleidėjai nebūtų persekiojami priešiškai nusistačiusių asmenų, Vytautas paliko griežtą (grąsinantį) paliepimą. 1417 m. įkūrus Medininkų ar Žemaičių vyskupiją, Vytautas, *Varnių vietovardį* pakeitė *Medininkų vietovardžiu*, o vyskupiją paliko bevardę, neįpilietintą, be oficialios valdova globos išreikštos žodžiu, ar raštu. Šią padėtį, priešiškai nusistatę žemaičiai, greit išsiaiškino savaip ir nesitikėdami Vytauto griežtos reakcijos, sukilo. Sukilimą numalšinus, tačiau nepalaužus žemaičių atkaklumo, kariuomenei išvykus, jis ir vėl užsiliepsnojo. Šis sukilimas taip pat turėjo tikybinį pobūdį, bet jau persisunkusį kerštu, su socialiniais pagrindais.

1. Pirmieji bandymai krikštyti aisčių gimines (X a. pab. - XI a. prad.); Mindaugo krikštas ir Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimas (1251 - 1253 m.); Lietuvos krikštas (1387 m.). **Lietuvos Istorija**, kurią redagavo A. Šapoka, III laida, Patria Nr. 52. Fellbach/Württemberg 1950 m., psl. 39-41, 52-54 ir 110; Dr. V. Daugirdaitė- Sruogienė, **Lietuvos Istorija** psl. 51, 78-81, 161-164, 210-212. Chicago 1956.

2. Z. Gloger, **Geografia historyczna ziem dawnej Polski (Biskupstwo Żmudzkie, zwane po łacinie samogitiensis, mednicensis)** str. 369. Kraków 1900.

3. Dr. V. Daugirdaitė-Sruogienė, **Lietuvos Istorija** psl. 211. Chicago 1956.

4. Medininkai 1. **LE** t. XVIII 92. Boston 1959.

5. Žemaičiai. **LE** t. XXXV 195. Boston 1966.

6. Motiejus I. Trakiškis. J. Przyałgowski tvirtina, kad M. negalėjęs dėl pagonių spaudimo išsilaikyti Medininkuose ir buvo laikinai persikėlęs gyventi į Luokę. **LE** t. XIX 316. Boston 1959; K. V. tvirtina, kad vysk. Motiejus buvo išgintas, išvytas iš Varnių. **Enciklopedičeskij slovar'** t. VII 197. Izdateli: F. A. Brokhauz i I. A. Efron. S.-Peterburg 1892.

7. Dr. V. Daugirdaitė-Sruogienė, **Lietuvos Istorija** psl. 214, Chicago 1956.

8. Ten pat psl. 215.

tui, ar kolonijai; trukdė ir kapitagyvenimas. 1941 m. birželio mėn. vokiečių invazija būtų sutrupinus komunistų kietai nusistojusias tautų "išlaisvinimo" doktrinas, jei Stalinas nebūtų panaudojęs nacionalizmo (Za matušku Rosiju) ir partizaninių veiksmų, kurie buvo didelė parama reguliariai armijai. Nei Stalinas, nei jo padėjėjai nemanė, kad partizaniniais veiksmais galės atsiekti pergalės prieš vokiečių armiją, nes partizanų veiksmai turėjo būti tik antraeiliai, pagalbiniai priešo jėgų trukdymo veiksmai. Partizanai negali tiesioginiai kautis su reguliaria kariuomene, ir tik dėka vokiečių nesugebėjimo tinkamai veikti prieš sovietų partizanų jėgas (nei politiniai, nei kariniai), partizaniniai veiksmai buvo sekmingi, tačiau nelemiantys (kaip tikrumoje tokio masto veiksmuose turėjo būti. Mao Tsetungas partizaniniais veiksmais darydavo užuomazgą, kurią vystė iki reguliarios kariuomenės organizacijos ir veikė reguliarios kariuomenės formoje kautynių lauke). Stalino pažiūros nepasikeitė į tautų "išlaisvinimo" doktriną net ir po II Pas. karo, kai komunistai paėmė savo rankosna Jugoslaviją ir Albaniją, nes revoliucija vyko prieš doktriną, kad partizaninės - nereguliarinės jėgos veikdamos atskirai, negali atsiekti pagrindinių laimėjimų (W. D. Jacobs).

Po II Pas. karo sovietai pasidarė pajėgūs, kaip niekad iki šiolei: dominavo Europoje, rėmė Kinijos komunistus, revoliucinį judėjimą Graikijoje, Filipinuose, Burmoje, Malajuose, Alžyrijoje, Korėjoje, Indonezijoje, Indokinijoje. 1953 mirus Stalinui, Kruščevas įvedė k ai kurių lankstumų komunistų taktikoje ir operacijose — panaikino Stalino griežtai laikomą formalizmą ir dogmatizmą ir 1961 m. komunistų partijos 22-me kongrese patiekė naują tautų "laisvinimo formulę": karai nėra priemonė perėjimui į socialistinę santvarką, tai galima atsiekti taikiu būdu, be pasaulinio masto karų, tačiau "išsilaisvinančių" tautų karai —neišvengiami ir turi būti remiami, "pirmoje eilėje prieš kapitalistinę tvirtovę, pasaulinį žandarą — Ameriką" (W. D. Jacobs). Šitie karai privalo būti remiami priedangoje taikingos koegzistencijos. Ši teorija tęsiama L. I. Brežnevo ir A. N. Kosygino. Sovietų Armija nebuvo tiesioginiai panaudota tautų "išlaisvinimo" veiksmuose, bet rengiama ir laikoma galutinam smūgiui prieš pagrindinį priešą.

1966 m. balandžio mėn. 23 d. komunistų partijos kongrese tautų "išlaisvinimo" politika buvo apibrėžta maždaug sekančiai: — Sovietų Sąjungos komunistų partija laiko savo pareiga plėsti tarptautinę revoliuciją palankiuose socializmui ir darbo žmonių kraštuose, užmezgant palankius santykius ugdyti socializmui ir komunizmui, juos stiprinant tautinio išsilaisvinimo judėjimų rėmimu, doktrinaliai ir medžiaginiai; išlaikyti koegzistenciją su skirtingų socialinių sistemų kraštais, stipriai atmetant imperialistinių kraštų agresiją, išsaugant žmoniją nuo naujo Pasaulinio karo. Paryškinimui šio doktrinalinio aptarimo, 1966 m. spalių mėn. Brežnevas dėl Vietnamo konflikto pareiškė: — "Jei amerikiečiai nori bendradarbiavimo, tai turi sustabdyti agresyvinį karą prieš Vietnamo gyventojus". Prie šio praverstų mažas paryškinimas — Sovietai laiko teisėtu veiksmu remti įsibrovėlius, bet tuo pačiu metu laiko Amerikos imperializmą karo priežastimi ir reikalauja amerikiečius nekariauti prieš įsibrovėlius, nesulaužant taikios koegzistencijos taisyklių.

Praktiška tautų "išlaisvinimo" doktrina: remti materialiai ir politiniai bet kokį judėjimą, kuris suardytų kapitalistų interesus, nežiūrint kokio pobūdžio, net ir tuo atveju, kai judėjimas nebūtų komunistų vadovaujamas (tas sudaro didelį lankstumą sovietų valdžiai remti bet kokį destruktyvų judėjimą prieš komunistams nepalankią santvarką, kad destrukcijai plečiantis galėtų įvesti komunistus į vadovavimą ir vesti į komunistinę revoliuciją). Ši

Pėstininkas ir šių dienų technologija

Šiandieninio mokslo ir technologijos pėstininkas kautynių lauke, atrodo, turėtų būti taip aprūpintas, kad jis būtų nenugalimas. Tačiau pėstininko padėtis yra nė kiek nepasikeitusi, nežiūrint milžiniškų technologinių prietaisų, mašinų ir įrengimų supančių pėstininką, kuris su šautuvu rankose, yra priekinėse linijose.

Kyla klausimas ne kuo pakeisti šautuvą, durtuvą, granatą ar kurį kitą pėstininko ginklą, bet kaip pėstininką įjungti į moderniškos technologijos organizaciją kad technologijos pažanga būtų pilnai išnaudota, kaip pėstininko kautynių įrankis. Pėstininkas vis dar tebestovi karo veiksmų teatre pirmaujančiam vaidmenyje, todėl ir siekiama paversti jį geriausiu ir pajėgiausiu kautynių lauko kariu.

Sunku pakeisti šimtmečiais nusistovėjusią pažiūrą, kad pirmųjų linijų kariai turi būti šauliai, kaip kad senovėje, ginkluoti kuokomis, jietimis, lankais, kardais, alebardomis. Šių dienų pažiūrai pavaizduoti, daleiskim, kad kiekvienas kovotojas turi galimybę panaudoti kautynėse ugnį ir jos galingumą tolygiai kaip ir jo priešas, ir kad ši ugnis yra taip veiksminga, greita ir tiksli, jog jau 50 metrų atstume priešas neabejotinai būtų sustabdytas, arba neutralizuotas. Daleiskim kad ugnis yra tokia palanki ir galima taip valdyti, kad nuo vieno priešo kovotojo, kairiame sparne, pasekmingai būtų galima nukreipti į dešinį sparną, prieš puolantį priešo dalinį, trumpiausiu laiku, matuojamu sekundėmis. Be to, priedui, jei kovotojo pozicija būtų išlaikyta priešo nepastebėta ir jis galėtų, bet kokioje vietovėje, keisti pozicijų vietas greitai ir nepastebėtai, tai, visumoje, tokia pėstininko technologinė parama šių dienų kautynėse būtų ideali.

Imant vien iš technologijos pusės, tai padaryti būtų įmanoma panaudojant elektronikos ryšių priemones, radio bangomis valdomus mechanizmus ir suautomatintą ginklų valdymą. Šių dienų pėstininkui nereikia apsiriboti vien tik asmenišku rankiniu ginklu, kad nukautų priešą (Vietname pėstininkų daliniai valdo artilerijos ugnį taip, kaip pėstininko sprendimu aplinkybės reikalauja, net savąją ugnį nukreipiant ant savų pozicijų, kai priešas į jas įsiveržia). Pėstininkas ir tankistas, radio pagalba, taktiniams lėktuvams nurodo taikinius ir ugnies galingumą Ypatingai pabrėžtina artilerijos sekėjų inkorporavimas pėstininkų kautynių daliniuose, kurie būdami nuolatiniame ryšyje su taktine artilerija labai pasekmingai išnaudoja artilerijos ugnies galingumą.

Tanko įgula dėl triukšmo būna apkurtinta; tankas lengvai pastebimas ir pažeidžiamas daugybės prieštankinių ginklų; dėl nejudraus sekimo aplinkos, artimose kautynėse jis gali būti pasekmingai panaudotas ir apsaugotas tik glaudžiai bendradarbiaujant su pėstininkais. Pėstininkas, turėdamas tinkamas priemones, nevaržomai gali sekti aplinką ir koreguoti tanko judėsį ir ugnį reikalinga kryptimi, taip pat apsaugoti tanką nuo priešo pėstininkų tiesioginio užpuolimo. Kitu atveju, kai vietovė yra padengta krūmais ar augšta žole, pėstininko matomumas darosi ribotas, tada tanko bokšte sekėjo galimybės būna geresnės stebėti aplinką ir koreguoti pėstininką. Tampriam ryšiui labai patogus jau praktikoje vartojamas šalme įrengtas miniatūrinis trumpų atstumų radio aparatas.

Pėstininkui būtų privalu turėti savus vežimus su įmontuotais ginklais prieš lėktuvus ir žemės taikinius (branduolinės energijos raketas prieš tankus ir ugnies lizdus ir didesnio kalibro kulkosvaidžiai). Vežimai — žemo silueto, galintieji pravažiuoti laukais, pelkėta ir smėlėta vietove, šarvai atsparūs prieš rankinius ginklus, ypatingai saugantieji vairuotoją ir jautresnes vežimo vietas, padidintų nepažeidžiamumą. Šitokia priemonė būtų naudojama kautynėse ir pėstininkų judriam kilnojimuisi. Kuro ir išteklių tiekimas turėtų būti rūpestingai apskaičiuotas didesnių atstumų sąskaiton.

Lauko sekimo priemonės turėtų būti pagerintos daugeriopai: lengvi reflektoriniai žiūronai pritaikyti šalme, nekliudydami bendram matomumui ir ginklo vartojimui, kiekvienam kovotojui padidintų galimybes intensyviau sekti ir toliau pastebėti taikinius; klausymo maži elektroniniai aparatai, labai mažo svorio, perduodantieji mažus garsus iš didesnių atstumų (200 metrų), bet automatiškai išsijungiantieji pasiekus tam tikrą balso stiprumą, galėtų būti pritaikyti kovotojo galvos srityje. Tas pats įrengimas galėtų būti pritaikytas kaip mikro siųstuvas netolimiems atstumams, keičiama banga, tarpusavio ryšiui.

Dabartiniame manevre pėstininkas dengia judėsį savo paties rankiniu ginklu (šaulių dalinyje, vienam kovotojui darant perbėgimą į naują poziciją, kaimyninis kovotojas "dengia" jį savo individualaus ginklo ugnimi). Pilnas dengimas pasireikštų jei netarpinės artilerijos ugnis, koreguojama pačių pėstininkų, sudarytų priedangą (artilerijos sąvoka apimtų visokius didesnio kalibro ginklus, pradedant 12 mm kulkosvaidžiais, baigiant branduolinės energijos užtaisų taktinėmis raketomis). Reikėtų prisiminti ir anksčiau minėtus, pėstininkų

(Perkelta į 122 psl.)

---

listinių kraštų stiprus ekonominis doktrina taip pat pabrėžia, kad tautinio "išsilaisvinimo" judėjimas turi būti nuolatiniam kontakte su revoliucinėm inspiracijom galutiniam laimėjimui (pavyzdžiui Ameriką sudaro įvairios tautybės, kurios atskirai sudaro mažumas, įskaitant negrus, tačiau rasinis judėjimas vedamas lygiagrečiai su revoliucija, kuri yra galutinis šio judėjimo tikslas).

Tautinio "išsilaisvinimo" judėjimas yra pagrindas komunizmo strategijoje į revoliuciją ir iki ši strategija bus sekminga, ji liks pagrindiniu ginklu komunistnėss revoliucijos arsenale. 1967 m. sausio mėn. 4 d. komunistų partijos centrinio komiteto buvo pareikšta: "Progresuojantis socializmas ir kapitalizmas yra įsivėlę į konfliktą. Kapitalistinis imperializmas nesustos dėjęs pastangų vykdyti nusikaltimus ir apiplėšti istoriją stabdant galingą revoliucijos judėjimą tautų išlaisvinimui. Amerikos imperializmas pasisavinęs pasaulio policininko vaidmenį, karais ir ekonominiai, slopina tautinį išsilaisvinimo judėjimą"... (V. D. Jacobs). Amerikiečiai būdami tikrumoje pasaulio policininko ir aprūpintojo padėtyje, atrodo anam komunistų pareiškimui reikšmės nepriduoda, kaip kad į savo laiku besisvečiuojančio sovietų galvos Kruščevo pasakymą: "Mes Jus užkasime", nekreipė dėmesio. Tačiau, ginkluoti veiksmai ir pralietas amerikiečių kraujas Korėjoje ir Vietname nėra pripuolami politinėje, ekonominėje ar karinėje plotmėje. Su laiko tekme ir civilizacijos pažanga keičiasi tradicijos, būdai ir mastas tarptautinių konfliktų sprendimuose, kuriuos mes įpratę vadinti karais. Mums tenka šiuo metu mokytis suprasti valstybių tarpusavio santykiavimo esmę, plečiant ar ginant savus interesus (kokie jie bebūtų), tikslu įvertinti mūsų krašto ir tautos padėtį ne vien nūdienai, bet ir galimai ateičiai.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

SVARBIUOJU REIKALU — ATSIŠAUKIMAS

Rudenį 1919 m. Lietuvoje susitvėrė didžiai simpatinga organizacija vedinama "Lietuvos Šaulių Sąjunga". Ją pagimdė skaudžios Lietuvos gyvenimo sąlygos, kada iš vienos pusės viliojo liuosybės saulutė, o iš kitos — siautė vokiečių bei maskolių begaliniai šlykšti ir žiauri sauvalė. Šaulių sąjungą pagimdė tautos skausmas ir liaudies kančios.

Puolant priešininkui Lietuvą iš lauko, arba susitelkus jam viduje ir pakėlus ginklus prieš Lietuvos nepriklausomybę, Šaulių Sąjunga yra pasistačiusi sau tikslą — "ginti krašto nepriklausomybę visomis pajėgomis". Todėl karo metu Šaulių Sąjunga užsiima karo darbu: rengia visą kraštą gintis, atlieka kariškas užduotis ir jei grėsia turto plėšimo bei naikinimo pavojus, eina sargybos pareigas.

Ramiu laiku Šauliai užsiima kūno mankštinimu bei rikiuotės mokslu.

Šaulių Sąjunga yra ne partinė savanorių brolija, reiškia: liuosaisiais šauliais gali būt visų partijų žmonės. Šaulys tik tada nustoja būt Šauliu ir praranda visas Šaulio teises, kai įsimaišo į ginkluotą partijinę kovą. Šauliais gali but kaip vyrai, taip ir moterys, kaip jauni, taip ir seni. Šauliai savo tarpe dalinasi į dvi grupi: Šauliai rikiuotininkai ir nerikiuotės Šauliai, arba Šaulių rėmėjai, kurių pareiga yra parupinti lėšų, maisto, reikmenų.

Ir tokia organizacija yra dabar išsiplatinusi po visą Lietuvą ir ji jau, kad ir nesenai įsikūrusi, suspėjo atlikti didžiausį darbą kovose su vokiečių, bei rusų kolčakininkų gaujomis.

Neginčijamai svarbu, kad šiose svarbiose kovos už nepriklausomybę dienose, kada Lietuvą laukia dar milžiniškas darbas — paliuosuoti savo sodybas, savo sostinę Vilnių iš nagų paskutinio okupanto — neginčijamai svarbu, kad visų lietuvių tarpe Amerikoje susitvertų Lietuvos nepriklausomybės šalininkų sąjunga, panaši į liuosųjų Šaulių Sąjungą pačioje Lietvoje. Nesvarbu, kaip ta sąjunga turi vadintis — ar šaulių, ar sargų, ar dar kaip kitaip. Svarbu, kad ji stovėtų ant nepartyvio pamato, svarbu, kad ji kuogreičiau ir kuo tinkamiau susiorganizuotų. Svarbu, kad tuč tuojau kolonijose tvertųsi būriai, kad galėtų artimiausiame jau laike rinkti būrių atstovai suvažiuoti, sutverti sąjungą ir nustatyti jos konstituciją. Dėl palengvinimo organizuoties, bus siuntinėjama atskiriems kolonijų iniciatoriams, kad jie kreipsis, projektas laikinųjų sąjungos įstatų.

Tariamoji "sąjunga", kaipo privati savanorių organizacija, turi užsilaikyti savo lėšomis. Sąjungos valdyba turės pasirūpinti surasti lėšų dėl padengimo savo iškaiščių ir dėl sušelpimo tų savo skyrių, kurie del kokių nors priežasčių butų reikalingi.

Susispietęs "sargų" ar "šaulių" burys, pats sulyg savo nuožiuros ar iš savo tarpo renka ar pasikviečia iš šalies instruktorių gerai išmanantį rikiuotės, gimnastikos ir kitokio sporto dalykų.

Pirmasai projektuojamos "Sąjungos" uždavinys bus, tvirtas ir tikslingas vidujinis pačios organizacijos susitvarkymas. Nes tik gerai viduje sutvarkyta organizacija gali gaminti tinkamus vaisius ir turėti visuomenėje svarbą. Antra užduotis: pagaminti savo narių tarpe kuoskaitlingesnį tokių vyrų burį, kuris del Tėvynės laisvės nesvyruodami, nors į ugnį šoktų.

Trečia užduotis, — parinkti kiek išgalima aukų ir šiaip visokių dovanų lygiai kaip ir laisviems Lietuvos šauliams, Lietuvos kariuomenei, ypač gi pradėtam organizuoti pačioje Lietuvoje Amerikos lietuvių vardo legionui.

Ši Lietuvos laisvės šalininkų "Sąjunga" turėtų tai užmegsti betarpius santikius su Lietuvos Šaulių Sąjunga Kaune. Be to, ji turėtų palaikyti nuolatinį kontaktą su čia esančia Lietuvos Militare Misija del gavimo reikalingų žinių bei patarimų. Amerikos lietuviai girdžiate trimito balsą. Spieskitės į burius, buriai į "Są-

VASARIO 16 JONO VANAGAIČIO ŠAULIŲ KUOPOJE, BOSTONE

Jono Vanagaičio Šaulių kuopa, vadovaujama energingos valdybos su š. inž. Juozu Stašaičiu priekyje, vis labiau pasireiškia Bostono lietuvių visuomeniniame gyvenime. Prieš kelias savaites kuopa suruošė viešą, iškilmingą Klaipėdos sukilimo minėjimą. Vasario 16 dieną kuopa vėl rinkosi, šį kartą pas savo pirmininką, tą brangią dieną savybėje atšvęsti.

Iš pat ryto, ant kalvelės, ties gražiais Juozo ir Sofijos Stašaičių namais, iškilo lietuviškoji vėliava. Vakare, po dienos darbų (Vasario 16-ji pasitaikė darbo dieną, penktadienį), čia sugužėjo per 30 šaulių ir jų svečių. Šaulės buvo pasipuošusios tautiškais drabužiais. Svečių tarpe buvo Amerikos Liet. Bendruomenės Tarybos pirmininkas Juozas Kapočius, kompozitorius Jeronimas Kačinskas su ponia ir Brocktono Martyno Jankaus šaulių kuopos atstovai: kuopos garbės pirmininkas ir LŠST garbės narys Aleksandras Mantautas, LŠST g. narė Sofija Mastautienė ir kuopos vicepirmininkas Romualdas Bielkevičius.

Iškilmingą susirinkimą šaulių malda pradėjo ir jam vadovavo kuopos v-bos pirm. š. inž. J. Stašaitis. Gražia kalba prisiminė šaulių veiklą Lietuvoje, ypač jam atmintinas jo apylinkės (Kėdainių) šaulių aktyvumas, vejant bolševikus iš Lietuvos. Jis taip pat iškėlė šauliškųjų idejų svarbą dabartyje. Tylos minute buvo pagerbti dėl Lietuvos laisvės žuvę šauliai ir visi kovotojai.

Jono Vanagaičio kuopos šauliai ir jų svečiai Vasario 16 dieną, iškilmingo susirinkimo metu

S. Mantautienė nupasakojo savo ryškiau išgyventas Vasario 16 Dienas Lietuvoje. Ypatingai džiaugsminga Vasario 16-ji buvo atšvęsta Klaipėdos sukilimo metu, Klaipėdoje. Minint tą dieną vokiečių šaulių namuose buvo gauta telegrama, kad Santarvė pripažino Lietuvą de jure. Tada sugrojus Lietuvos ir Santvarvės valstybių himnus, su mumis džiūgavo ir šoko šventėje dalyvavę anglų ir net prancūzų jūrininkai.

A. Mantautas ragino turėti viltį, kad Lietuva bus vėl laisva. 1917 metų pradžioje Lietuva buvo dar kietai suspausta vokiečių galybės, o Rusijos galybė dar nebuvo subyrėjusi. Kada tų metų pradžioje vienas Amerikos lietuvis kunigas Paryžiuje, Užsienių reikalų ministerijoje teiravosi ar yra kokių galimybių Lietuvai tapti nepriklausomai — jam buvo atsakyta, kad tokių galimybių visiškai nėra. Tačiau jau už vienerių metų Lietuva pasiskelbė nepriklausoma ir atkūrė savo valstybę.

---

jungą". Tegul ta "Sąjunga" bus Lietuvai neišsemiamas šaltinis medžiaginės pagalbos ir Tėvynės ginėjų galingas rezervas.

Povilas Žadeikis, Liet. Kr. Aps. Min. atstovas ir majoras

30.XII.1919 m.

P.S. Delei informacijų galima kreiptis šiuo adresu: Lithuanian Mission, 257 West 71 Street, New York City".

J. Varaitis, Nuteriotos Lietuvos Draugų Komiteto Veikimas, So Boston, Mass. 1921 m.

*

Už metų Lietuvos Šaulių Sąjunga minės savo auksinės veiklos sukaktį. Pagimdyta "tautos skausmo ir liaudies kančių", ji liko ištikima Lietuvos valstybės gynėja ir rūpestinga tautos auklėtoja, iki priverstinės likvidacijos tėvynėje. Trėmimai, okupantų siautėjimai, rezistencija ir partizaninės kovos žiauriai išretino jos eiles.

Maža šaulių ir jų šeimų saujelė pasiekė laisvąjį pasaulį ir jie būtų padarę sunkią skriaudą savo kritusiems broliams, jei jie būtų pamiršę šauliškąsias idėjas ir tradicijas, išsineštas iš Tėvynės. Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje atkūrimas laisvoje Amerikoje kaip tik užpildė tą spragą, kuri būtų buvusi be jos. Pradėtas darbas dėl lietuvių tautos laisvės ir nepriklausomos Lietuvos valstybės turi būti nepailstamai tęsiamas visur ir visada.

Čia spausdinamas atsišaukimas liudija, kad besikuriančios Lietuvos vyriausybė siekė suorganizuoti Amerikos lietuvius į panašią LŠS-gai organizaciją. Dabar, kai Lietuva neturi laisvės, šaulių veikimo sustabdymas ten, kur jis gali reikštis be ypatingų kliūčių, būtų pažeminimas Lietuvos valstybės nepriklausomo laikotarpio, kuris be šaulių pagelbos ir aukos vargu iš viso ar būtų buvęs. Taip pat, tai paliktų spragą Lietuvos laisvinimo kovoje, nes jai ypač reikalingi vyrai, "kurie dėl Tėvynės nesvyruodami, nors į ugnį šoktų".

Kalba Jono Vanagaičio kuopos pirmininkas š. inž. J. Stašaitis, laikydamas dovaną šauliui B. Uteniui. Sėdi, iš kairės, Gražina Stašaitytė Kraus, K. Šimėnas ir S. Mantautienė.

Dabartinė tarptautinė padėtis Lietuvai yra niūri, bet ji yra geresnė už 1917-jų metų pradžioje buvusią. Ypatingai jis pabrėžė Marijos apsireiškimų reikšmę Lietuvoje: kur Dievas ima veikti, tenai žmogiškoji jėga neatsispirs. Pabaigoje A. Mantautas pasveikino Jono Vanagaičio kuopą Martyno Jankaus kuopos vardu.

Kiek pavėluotai atvykęs Amerikos Liet. Bendruomenės Tarybos pirm. J. Kapočius sveikino šaulius ir ragino kuo gausingiau dalyvauti ateinantį sekmadienį iškilmingame Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 50-ties metų sukakties minėjime. Jis atsivežė su savimi ką tik perrašytą juostelę su JAV Atstovų Rūmų pirmininko John J. McCormack sveikinimu lietuviams. McCormack kalba buvo išklausyta su dideliu susidomėjimu ir dėkingumu. Susirinkimo dalyviai taip pat sekė ir džiaugėsi tą dieną televizijoje rodyta Gražinos operos ištrauka.

Iškilmingo susirinkimo proga buvo pagerbti ir pasveikinti iškilūs Bostono sukakt uvininkai:

70-ties garbingų metų susilaukė Bostono Ramovėnų veiklusis pirmininkas šaulys Kazimieras Šimėnas.

60 metų sukaktis ką tik atšventė: Juozas Kapočius, Enciklopedijos leidėjas, anot jį sveikinusio kuopos pirmininko — didysis knygnešys; taip pat kompozitorius Jeronimas Kačinskas, šaulių rėmėjas, nekartą šauliams talkinęs savo choro gražiomis dainomis, ir senas šaulių veikėjas š. Bronius Utenis. Pirmieji trys sukaktuvininkai buvo apdovanoti knygomis, o šaulys B. Utenis Geležinio Vilko statulėle.

Vėliau, slaptu balsavimu kuopa išsirinko tris garbės narius: a.a. Jono Vanagaičio dukras — Oną Vanagaitytę-Šliažienę ir Jievą Vanagaitytę-Janukėnienę ir šaulį Albertą Puskepalaitį, kaip daugiausiai pasidarbavusius šią kuopą steigiant. Gaila, š. A. Puskepalaitis dėl ligos susirinkime negalėjo dalyvauti ir išgirsti nuoširdžių sveikinimų kuopos garbės nariams.

Susirinkimo pabaigoje vaišingoji šeimininkė sesė Sofija Stašaitienė, šaulio Adomo Tumo buvo apdovanota gražia rožių puokšte.

S. Mantautienė iškėlė mintį, kad Vasario 16-ji Diena turėtų būti švenčiama tą pačią dieną, kaip brangi šeimos šventė. Vaikai ta proga turėtų būti sveikinami ir apdovanojami. Šiai minčiai buvo gyvai pritarta. Susirinkimas baigtas Tautos Himnu.

Toliau sekė suneštinės vaišės, per kurias netrūko gyvų kalbų šauliškomis ir kitokiomis, Lietuvą ir tremtį liečiančiomis, temomis, maloniems šeimininkams nuoširdžiai vaišinant. Šauliškos arbatėlės tai senų šauliškų tradicijų tęsinys. Apie jas Vl. Pūtvis sakydavo, kad valgis ir gėrimas sujungia žmones, ypač, jei dalyvius riša bendra ideja ir idejiniai pokalbiai vaišių metu. Gražu, kad Bostono šauliai tas tradicijas tęsia. **A. Mant.**

VLADĄ PŪTVĮ PRISIMENANT

Čikagos trijų šaulių kuopų bendras Vlado Pūtvio mirties sukakties minėjimas įvyko kovo mėn. 3 d. Vyčių salėje.

Minėjimas susidėjo iš akademinės ir meninės dalies. Minėjimą atidarė ir pravedė j. š. M. Maksvytis. Įnešus vėliavas ir sugiedojus Lietuvos Himną, Vladas Pūtvys buvo pagerbtas, sustojus, tylos ir susikaupimo minute.

Sąjungos pirmininkas Vladas Išganaitis savo žodyje apibūdino Šaulių Sąjungos įkūrėją Vladą Pūtvį ir ta proga apdovanotam jūrų šaulių įkūrėjui, Centro valdybos Jūrų skyriaus vedėjui ir gen. T. Daukanto Jūrų šaulių kuopos pirmininkui j. š. Mykolui Maksvyčiui prisegė Šaulių Žvaigždės ordiną, o Jūrų šaulių Klaipėdos kuopos ilgamečiui valdybos nariui Algirdui Valeikai — Šaulių Žvaigždės medalį.

Meninę dalį pravedė j. š. Stasys Bernatavičius jautriai ir vyriškai padeklamuodamas porą patriotinių eilėraščių. Moterų šaulių oktetas, kurį sudarė T. Serapinienė, M. Vizgaitienė, P. Prankienė, M. Didžpinigaitienė, A. Četkauskienė, P. Sodaitienė ir M. Mikalonienė, vadovaujamas muziko šaulio J. Sodaičio, padainavo Maldą ir keletą dainų. Dainos buvo vykusiai parinktos ir pritaikytos minėjimo dvasiai. Pats oktetas yra vertas dėmesio ir visokeriopo rėmimo. Per paskutinį Šaulių Sąjungos suvažiavimą jo pasirodymas visiems dalyviams padarė malonų įspūdį.

Minėjimas buvo baigtas vieno vaizdo vaidinimu: "Vladas Pūtvys Kauno Šaulių Štabe 1919 metais", kurį vykusiai ir įtikinančiai atliko J. Petrauskas, V. Bilitavičius ir K. Pumputis. Vaizdelį parašė j. š. Mykolas Maksvytis. Vaizdely minėjimo dalyviai buvo nukelti į tikrus istorinius 1919 m. įvykius, kurie daug kam iš vyresniųjų priminė tų laikų Laisvės kovas ir jose Vlado Pūtvio vaidmenį. Šis M. Maksvyčio parašytas istorinis vaizdelis, gerai būtų kad apeitų visas šaulių kuopas.

Visa programa buvo išpildyta pačių šaulių jėgomis.

Minėjimas buvo baigtas moterų šaulių oktetui sugiedojus "Lietuviais esame mes gimę".

Malonios šaulės skaniai pavaišino dalyvius užkandžiais.

Gerbiant mirusiuosius nebuvo pamiršti ir dar gyvieji kovų veteranai. Buvo aplankytas ir pasveikintas, vardo dienos proga, Jūrų šaulių Gen. T. Daukanto kuopos šaulys, kūrėjas - savanoris, Vyčio Kryžiaus kavalierius, Laisvės kovų invalidas Kazys Dobilas. Rūpestingos ponios Dobilienės, gausus svečių skaičius, buvo gražiai pavaišintas.

J. Vijuša

Šaulė Tremtyje

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

VELYKŲ LALAUNINKAI DZŪKUOSE

Velykų pirmos dienos vakare susirenka būrys bernų ir naktį eina lalauti. Gali dalyvauti ir vedę, bet jie nelabai yra pageidaujami maišytis jaunimo tarpe, be to, dar ir patys lankomieji nelabai būna patenkinti, jei lalauja vedę vyrai, tad daugiausia lalauti eina nevedę bernai. Dažnai su šiuo būriu vaikšto smuikininkas ir armoškininkas. Būrio skaičius nenustatytas, dažniausiai esti nuo 8 iki 14 asmenų, iš vieno ir to paties kaimo. Pačioje pradžioje pasiskiria vieną iš savo tarpo kiaušiniams nešioti. Pradeda lalauti iš vakaro ir nuo svetimųjų kaimų, o pabaigoje, jau antrosios Velykų dienos rytą, sugrįžta ir baigia savo kaime: mat, savam kaime ne taip svarbu gerai pasirodyti su giesmėmis, be to, ir kiaušinių nereikia toli nešioti.

Vienas asmuo būna paskirtas prašytis prie langų, kad leistų pagiedoti, "palinksminti namelius". Priėjęs prie lango tas prašytojas pirmiausia sako: "Garbė Jėzui Kristui" ir pabeldęs į langą šaukia: "Tėveli, tėveli, pavelyk palinksminti namelius!" Jei kartais namų gyventojai tokių linksmintojų nenori, tai visai neatsišaukia, arba atsako tiesiog, kad neturi kiaušinių. Didelė gėda būna tiems namams, kurie neduoda lalauninkams giedoti, ypač jei dar tuose namuose yra merginų. Kai namų šeimininkas leidžia lalauninkams giedoti, tai pirmiausia esti giedamos Velykinės giesmės: "Kristus Dievas mūsų" arba "Linksmą dieną apturėjom". Po tokių šventų giesmių, išmoktų iš kantičkų, esti sakoma oracija, pav.:

"Anksti nedėlios rytelį Saulutė tekėjo. Panelė Švenčiausia po dangų vaikščiojo, savo sūnelį už rankos vedžiojo. Davedė in mėlynas marias. Pas tas marias trys grabai, pas tuos grabus žydi trys lelijos. Iš tų lelijų išlėkė paukštelis, — tai ne paukštelis, o Dievo Sūnelis. Aleliuja, aleliuja, amen.

Jei namų šeimininkė duoda mažai kiaušinių, pvz., vieną ar du, tai tuos kiaušinius čia pat sumuša į duris. Jeigu visai neduoda, tai padaro kokį pokštą, pvz.: nugriauna malkų rietuves, vartus išverčia, duris užriša arba į šulinį primeta akmenų ir taip palikę nueina. Be to, dar ir su šeimininke barasi, pvz., sako: "Kad, tu gaspadine nesulauktai nei vieno kiaušinio, kad tavo vištos akmenis, o ne kiaušinius dėtų.". Arba dar kitaip: "Kad tavo visos vištos po pečiuj ištintų, kaip kupetos šieno, kad tu jų su arkliu neištrauktai, o traukdama — kad tu pečių sugriautai. Ir kad kai tu apleisi vištą, tai kad ne viščiukai, o vanagėliai išeitų". Jei duoda kokius 6-8 kiaušinius, tai tada gražiai padėkoja.

Kur esti merginų, tai ten dar giedama vadinamoji "lalinka" (nuo žodžio "laluoti"). Už tokią dainą mergina turi duoti kiaušinių atskirai.

Toks lalavimas Velykose yra dar ir dabar Varėnos apylinkėse daromas. (Užrašyta 1937 m.).

Straipsnis paimtas iš Dr. J. Balio
Lietuvių Tautosakos Skaitymai

Ką aš patyriau atvykus į Ameriką

Šį kartą noriu su skaitytojoms pasidalinti žiniomis apie senesnės kartos lietuvius imigrantus. Senesnės kartos imigrantais vadinu tuos lietuvius, kurie atvyko į šią šalį prieš pirmutinį Pasaulinį karą.

Kiekvienam tėvynę mylinčiam imigracija yra žiauri ir karti. Tai ilgėsių pasaulis, sapnų ir vaizdų tęsinys. Tai mes visi esame patyrę. Tik ilgesnį laiką pagyvenus apsipranti geresnėse ar blogesnėse sąlygose. Ir taip tūnai, kaž ko nežinomo, lyg kokio stebūklo laukdamas. Kievieną dieną apmąstai paliktus namus, vaikščiotus takus, braidytas rasotas pievas, prie vieškelio padrykusį gluosnį, ir daugybes, daugybes kitų prisiminimų. Kiekvienas nepalankus apie tavo tėvynę žodis tau įgelia širdį, kiekvienas tavo tautos nepasisekimas pasidaro tavo rūpestis . . .

Labai mažas nuošimtis senesnės kartos lie-

tuvių imigrantų Amerikoj vargais negalais prasimušė į profesijas. Jų mokslo keliai buvo tiesiog kruvini. Ir, galima sakyti, kad tik tie siekė mokslo, kurie jau jo buvo paragavę dar būdami Lietuvoje, rusų mokyklose. Vieniems tai pavyko, kiti pritrūko jėgų ir turėjo pasilikti mainų ir dirbtuvių įmonėse. Treti net sugriovė savo sveikatą ir atsidūrė valstijos sanatorijose. Kartą dr. Juozas Jonikaitis, kuris dirbo ir mokėsi, taip išsireiškė: "Taip kūnas ir protas pavargsta, kad kai nueini gultis, pagalvoji, kad taip užmigtum ir jau neatsibustum". Jis iki savo mirties buvo ištikimas savo tėvynei Lietuvai. Jis davė pavyzdį ir jaunesnioms kartoms.

Lietuvėms moterims imigracijoj dar buvo sunkesnės ir retesnės progos siekti mokslo. Jos, daugumoje, atvykusios į šią šalį ištekėdavo ir pradėdavo auginti šeimas.

Štai ką Malvina Smailienė, a. a. vaistininko Juozo Smailio našlė, kartą pasakojo: "Mano tėvas buvo rusų mokytojas, bet kadangi jis mokytojavo Lietuvoje, ilgus metus Garliavos miestelyje, tai ir mus, vaikus, pramokė. Tais laikais lietuvių spauda dar buvo užginta, tai lietuviškai tik namuose pramokė. Atvykus į Ameriką ištekėjau už Juozo Smailio, kuris irgi, būdamas rusų kariuomenėj, pramoko felčerystės. Abudu troškome mokslo, tačiau abiems nebuvo galimybės. Tai nutarėme, kad Juozas eis mokytis, o aš — uždarbiauti. Viskas buvo gerai iki susilaukėme Vytautėlio, o vėliau ir Birutės... Negalėjau eiti į darbą. Tada po truputį pradėjau siūti namuose. Ir kai Juozas vyko į Valparaiso universitetą, kur buvo suteiktos lengvatos neturtingiems studentams studijuoti farmaciją, aš su vaikais irgi važiavau. Ir ten pasidariau siuvėja. Siuvau daugumoje to universiteto studentėms, ypač lietuvaitėms. Taip mano Juozelis ir išsimokė". Žinoma, kiek sąlygos leido, dirbo ir jis. Juozas Smailis buvo nepaprastos sielos žmogus, Lietuvos Vytauto Didžiojo Universiteto mecenatas.

P. Smailienės pasakojimus patvirtina kita, be galo Lietuvos reikalams jautri asmenybė, tai Stefanija Čiurlionytė Douvan, dailininko Miko Čiurlionio pusseserė, kuri tuo pat laiku lankė Valparaiso universitetą. Baigdama mokytojos kursą, kiek pamokytojavus Čikagoje, persikėlė į Detroitą ir čia 26 metus išdirbo Detroito miesto policijoje. Išėjus į pensiją išsikėlė gyventi į Clevelandą, kur gyvena jos brolis.

Apie ponią Douvan ir jos mokslo kryžiaus kelius dar gal teks vėliau pasikalbėti.

Marija Sims - Čarneckytė

WISCONSINO ŠAULIŲ VEIKLA

DLK Kęstučio šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko kovo mėn. 17 d. Racine, Wis. Jį atidarė kuopos pirm. š. P. Petrušaitis, pakviesdamas š. Br. Jušką pirmininkauti. ir š. V. Bagdoną sekretorium. Pradedant susirinkimo darbus, susikaupimo minute buvo pagerbti mirusieji šauliai.

Iš pranešimų paryškėjo, kad kuopa suruošė Jonines, dalyvavo Wisconsino Lietuvių Dienos talkoje, paminėjo Lietuvos kariuomenės atkūrimą, prisiminė buv. kuopos ir S-gos pirmininko a. a. š. Jono Giedriko mirties metines, dalyvavo S-gos suvažiavime, platino CV išleistus kalėdinius atvirukus, skyrė aukų Kultūros Kongresui ir Altui.

Numatyta tęsti Joninių tradiciją, aktyviai dalyvauti Wisconsino Lietuvių Dienos ruošime, talkinti LB ir susirasti vietą šaudyklai.

Į naują kuopos valdybą išrinkti šauliai: Z. Lukauskas, Ant. Novickas, P. Petrušaitis, Ida Tamulėnienė ir Vl. Vilcmas. Kandidatais — Ig. Paukštelis ir F. Pliūrienė.

Po susirinkimo įvyko sesių šaulių paruoštos vaišės, kurias malda pradėjo kun. P. P. Činikas, MIC.

P. P.

A.A. ŠAULĖ RITA JUCAITYTĖ

Šių metų vasario 2 d. automobilio katastrofoje buvo sunkiai sužeista ir paguldyta Kenmore Nursing ligoninėje, kur po keletos dienų atsiskyrė su šiuo pasauliu, Čikagos Vytauto Didžiojo kuopos šaulė a.a. Rita Jucaitytė. Palaidota vasario 17 d. Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje.

Mirtis ją pakirto vos tik sulaukusią 17 metų amžiaus, vos pradėjusią prasiskleisti gyvenimo džiaugsmui. Ji buvo gyva, judri ir visados linksmaus būdo. "Netekau savo paguodos, linksmos lakštutės namuose" — vis negalėdama nuo baisaus smūgio atsigauti rauda jos motinėlė.

Besimokydama Čikagos Marijos Augštesniosios mokyklos baigiamojoj klasėje, ji priklausė tos mokyklos lietuvaičių moksleivių "Rūtos" rateliui, dar priklausė jūrų skautėms. Dalyvavo taut. šokių grupėse, vaidino šaulių teatro pastatymuose.

Prie jos karsto, su ja atsisveikinti, susirinko daug jos ir jos tėvų pažįstamų ir draugų, sunešusių daug gėlių ir vainikų; pasakyta jautrių netikėto atsisveikinimo žodžių. VDš kuopą atstovavo š. Tomkus. O ji ilsėjosi viskam abejinga, ne šio pasaulio sapnais begyvendama. Anksti išėjusi ji paliko mūsų atmintyje amžinai jauna.

M. B.

— — —

DLK Kęstučio šaulių kuopos garbės šaulys Gubertas Alekna jau ilgesnis laikas sirguliuoja, gydydamasis tai namuose, tai ligoninėje.

Kęstutiečiai broliui Aleknai linki, kad jis greičiausiai pasveiktų ir vėl prisijungtų į bendrą šaulišką veiklą.

— Lietuvoje buvusiųjų **partizanų** šaudymas tebevyksta. Jonavoje paskutiniu metu įvyko teismas Gineikiui, kuris iki šiol slapstėsi Lenkijoje. Jis buvo nuteistas mirti; nei kaltinamojo gynybos, nei apeliacijos teisme nebuvo žiūrėta.

— Lietuvoje naujokų ėmimas į karinę tarnybą tęsiamas ir pavasarį būna, neva, iškilmingos išleistuvės, kur partijos atstovai pasako kalbas, Vilniaus Aidų ansamblis padainuoja. Išvykstantieji jaunuoliai daro liūdną vaizdą, nes kariuomenėje jie turi išbūti 3 metus. Kariuomenėje jie būna blogai auklėjami, nieko neišmoksta, demoralizuojasi, virsta nenuoramomis, grįžus iš tarnybos, net ir partija nenori priimti juos į darbus.

— **Leonas Černišovas,** Montrealio "Ramovės" skyriaus pirmininkas, tragiškai žuvo Kanadoje.

— **Kęstutis Kuraitis,** iš P. Vietnamo nuvyko atostogų Australijon, į Sidnėjų. Išvykstant atgal į frontą, lietuviai jam suruošė gražias išleistuves. Jis yra marinų dalinyje ir įstojęs į karinę tarnybą savanoriu.

— **Jonas Braškus,** įstojęs savanoriu į JAV karinę tarnybą, jau daug kur buvo: San Domingo 11 mėn., Pietų Vietname 16 mėn., o paskutiniu metu išvyko į Pietų Korėją. Jis yra raketų specialistas, kilęs iš Čikagos.

— **D. Vaiciekauskas,** buvęs Paryžiuje uolus tautinių šokių grupės narys, dabar atlieka karinę tarnybą Prancūzijos kariuomenėje.

— **Ltn. Algis Garsys,** dabar yra P. Vietname, Khe Sanh bazėje, kurią komunistai nuolatos mėgina užimti. Apie jį labai plačiai aprašė "Waterbury American" ir Chicagos "Daily News". Ltn. Garsys sukūrė šeimą 1966 m. Jis ir jo žmona Livija kovoja prieš komunistų užmačias, jų norą pavergti, kaip ir Lietuvą, taip ir kitas tautas. Jis rašo iš fronto prašydamas, kad visi vieningai kovotų ir palaikytų karius Vietname, neklausydami jokių koloborantų ar "taikos nešėjų".

— **Kpt. Edward Venckus**, dabar yra Con Tho karinėj bazėje, P. Vietname, ir iš ten rašo Chicagos "SW News", kad daug žmonių Amerikoj nesupranta, kodėl Amerikos karys ten turi žūti, daug tuo reikalu komentuoja, tačiau jam pačiam yra aišku, kad kova Vietname yra būtina, jei nenorime, kad komunistai užimtų Ameriką.

— **Adj. J. Tomkus** tarnauja Paryžiuje, kariuomenės intendantūroje.

Julius Šermukšnys, jau greitai bus metai, kaip kovoja P. Vietname.

Antanas Bilitavičius, iš Čikagos, buvo pasiųstas net dviems metams į P. Vietnamą ir ten laimingai atlikęs karinę tarnybą, sveikas sugrįžo.

— **Vyt. Rugys,** iš Paterson, N. J., Vietname kautynėse buvo sužeistas ir dabar gydosi JAV-se. Artimieji jam linki kuo greičiausiai pasveikti.

— **Lee Rudis,** anksčiau gyvenęs Čikagoje, o dabar Oranda, Cal., įstojo į karinį laivyną. Jis yra baigęs inžinerijos mokslus Michigano universitete.

— **Steve Dambrauskas,** kurio tėveliai gyvena Čikagoje, baigė karinę tarnybą Pietų Vietname ir dabar grįžęs pradėjo studijuoti teisės mokslus.

— **Rimas Bakaitis,** diplomuotas vaistininkas, šiuo metu tarnauja JAV armijoje, kur dirba savo specialybėje. Kovo 21 d. jis išvyko į Pietų Vietnamą, vos praleidęs keletą dienų pas tėvus Čikagoje.

— **Marinas J. Legeckis,** kurio tėveliai gyvena Čikagoje, dabar kovoja P. Vietname, kur už narsumą ir drąsą gavo Gold Star ir Purple Heart medalius. Kovose buvo kartą sužeistas į galvą, bet laimingai išvengė mirties.

— **Matas Masionis,** I Pas. karo veteranas, gydosi Hines karo ligoninėje prie Čikagos. Jam buvo nupjauta koja. Jis yra Dariaus ir Girėno posto narys; iki sveikas buvo, daug jame dirbo.

— **V. Vokietijoje** yra mūsų tautos karžygių, savanorių - kūrėjų, invalidų, ir jie ten turi net savo skyrių. Laisvieji lietuviai ir šiapus Atlanto atsidūrę kovų draugai juos kartais kiek paremia, nes jų gyvenimas be Tėvynės ir sveikatos yra labai sunkus. Toronto skyrius kasmet, Kalėdų ir Velykų proga, jiems nusiunčia piniginę pašalpą. "Ramovė" ir L. K. Kūrėjų savanorių S-ga, kuri rūpinasi visur esančiais invalidais, lai skelbia jų pavardes ir adresus, kuriems tokia parama reikalinga, todėl atsiras ir geraširdžių žmonių, kurie savo auką pasiųs atskirai. V. Vokietijoje jų yra 13.

— **Ričardas Eigelis**, gyv. Cicero, Ill., 1967 m. spalio mėn. buvo pašauktas į karinę tarnybą. Apmokymą atliko Fort Leonard Woods, Missouri. 1968 m. sausio mėn. išvyko į Vietnamą. Kurį laiką dalyvavo akcijoje netoli Saigono, o šiuo metu randasi prie Khe Sanh. Jam linkime sekmės ir laimės.

— — —

— Lenkų okupuotame Suvalkų krašte, kovo 5 d. mirė Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanoris **Dominykas Kuosa**, kuris ūkininkavo Agurkių kaime. Palaidotas Punsko liet. parapijos kapinėse. Liko jo žmona, du sūnūs ir dvi dukros. Stalino laikais Dominykas ganė kolchoze gyvulius, mat dėl senatvės valdžia "palengvino" — nebereikėjo dirbti laukų darbo.

V. Pečiulis

— — —

D. G. Redaktoriau,

Mano nuoširdžiausi linkėjimai KARIUI ir jo bendradarbiams, bei leidėjams — Šv. Velykų proga.

Jėgų ir ištvermės ištęsėti, su Augščiausiojo Palaima, šiame milžiniškame darbe, iki galui — Tėvynės Laisvės laimėjimui!

Jurgis Juodis

Priede: $5.00 KARIUI paremti. Be to, paveikslas Jieva, "be kurios vargu būtų ir Šv. Velykos".

J. J.

Štai ir toji Jieva:

— Grupė, susidedanti iš amerikiečių mokslininkų ir atsargos karių, š. m. pradžioje spaudoje pareiškė, kad 1971 metais amerikiečiai bus atsilikę nuo sovietų branduolinės energijos ginklavime daugeliu megatonų. Tai grupei vadovauja ats. aviacijos gen. B. A. Shriveris, kiti nariai yra dr. Edward Telleris, gen. C. E. Lemay (buvęs aviacijos štabo viršininkas), gen. T. S. Poweris (buvęs SAC viršininkas), gen. H. D. Adams (buvęs Armijos puolamųjų veiksmų planuotojas štabe). Ši grupė yra patiekus 103 lapų studiją Pentagonui, kurios išvadoje yra pareikšta: "Sovietai sekmingai ir masiniai progresuoja link strateginio karinio pirmavimo pasaulyje, kai tuo tarpu J.A.V. karinio ginklavimosi lenktynėse savo tempą kas diena lėtina. Sovietai sau stato tikslą — branduolinės energijos karą laimėti, kai J.A.V. — tik išlaikyti pajėgumą ir užpuolimo atveju, "atsikirsti". Šiame raporte minima, kad 1962 m. sovietai A-ginklų turėjo apie 12 kilo megatonų, gi J.A.V. iki 50 kmgt. 1967 m. sovietai pašoko iki 37 kmgt., J.A.V. nukrito iki 29 kmgt., o 1971 m. J.A.V. teturės tik 15 kmgt., kai sovietai pakils iki 50 kmgt.

Amerikiečių gynybos oficialūs sluogsniai tuo klausimu jokių žinių nepatiekia, tik pareiškė, kad ne kilomegatonose yra esmė, bet pajėgume A-ginklus efektyviai ir laiku, reikiamoj vietoj panaudoti.

— 1967 m. viduryje Vietname sąjungininkų gyvoji jėga susidėjo iš 465,000 amerikiečių, 700,000 vietnamiečių, 45,000 korėjiečių, 6,500 australų, 2,500 tajiečių, 2,200 filipiniečių ir 200 naujazelandiečių. Viso virš 1,2 mil. vyrų. Tuo pačiu metu vietkongo buvo skaitoma apie 296,000 vyrų. Amerikiečių pėstininkų kovos daliniuose priskaitoma apie 110,000 vyrų (iš 302,000), be jų — dar apie 70,000 marinų kovos daliniuose (iš 80,000). Likusioji dalis tai tarnybos, oro ir laivyno jėgos. 1968 metų viduryje prezidento pareiškimu, amerikiečių skaičius Vietname padidės 80,000 vyrų.

—Robert L. Johnston, darydamas arabų - Izraelio karinių veiksmų išvadas, pabrėžė: — padarytas sprendimas karo operacijoms turi būti vykdomas visapusiškoje karinių jėgų priklausomybėje, vadovaujant ir kontroliuojant karinių jėgų specialistams - vadams, pagal apspręstus ir kautynėse patikrintus karo meno principus, neatsižvelgiant į neprofesionalų teoretiškas studijas ir pasiūlymus.

—Rusijos Petras Didysis, svajojęs apie Rusijos imperijos išplėtimą į Artimuosius Rytus, šiandien būtų patenkintas atsiektais rezultatais. Šių metų sausio mėn. pradžioje Aswan užtvankos statybos užbaigimo proga, Sovietų - Egipto draugiškumo ženklan buvo atidarytas prie tos pačios užtvankos jėgainės didžiulis paminklas. (Aswan užtvanka pastatyta ant Nilo upės, 364 pėdų — apie 110 metrų augščio, 560 mylių nuo Kairo; sovietams kainavo 325 milijonus dolerių). Hidroelektrinės stoties pastatymas nebuvo tik sovietų pasirodymas, kad jie techniškai ir ekonomiškai yra pajėgūs, bet atžymėjimas atsiekto tikslo — ekspansijos Arabų kraštuosna. Kas Vakarų valstybėms nepavyko per eilę metų, rusams per trumpą laiko tarpą pavyko. Jie įsitvirtino ir ekonominiai ir kariniai. Politiniai, tačiau, dėl per daug skirtingos kultūros ir arabų tradicijų, vargu ar taip greit pavyks. Rusai neabejotinai įkėlė karinių jėgų koją nuo Maroko, prie Atlanto, iki pat Yemeno, prie Arabų jūros. Atliko tą ekonominės paramos priedangoje, tiekdami ginklus su rusais instruktoriais, kurie ruošia arabų kariuomenes ir rengia dirvą politiniam perversmui ir tuo pačiu pagamina daugiau priešų Vakarų kraštams. 50 rusų karo laivų užpildė Mers-elKebirą Alžirijoje, Aleksandriją — Egipte, Latakią — Sirijoje ir kitus arabų uostus.

Iki šiol rusams nepavyko įkelti kojos į nafta turtingus arabų kraštus, kaip Libiją ir Saudi Arabiją. Rusai viską padarė, kad jų įtakoje esančių kraštų karinės jėgos visiškai priklausytų nuo rusų paramos.

— Apie 80 proc. viso arabų ginklavimo yra pakeista rusiškos gamybos ginklais. Egiptas turi virš 2000 rusų karinių patarėjų; didelį kiekį šios rūšies patarėjų turi Alžerija, Irakas, Sirija ir Jamenas.

Sekantis etapas tai surusinimas industrijos minėtuose kraštuose. Rusai jau stato užtvanką ant Eufrato upės. Šiuo metu jie vykdo apie 100 įvairių stambių projektų — metalo liejyklą Alžerijoje, geležinkelį Irake, mašinų gamybos fabriką Irane, žuvų apdirbimo įmonę Jemene ir kitur.

Rusų kalba yra įvesta arabų universitetuose, rusų cirkai plačiai gastroliuoja, visur rodomos rusiškos filmos, platinama rusiška spauda. Reikia, tačiau, pastebėti, kad arabų kraštai visai nelinkę pasidaryti rusų satelitais — arabų politikai jiesko būdų atstatyti pusiausvyrą su Amerika.

— **Didžioji Britų Imperija mirė — Tegyvuoja naujoji Rusijos Imperija.** Visuose pasaulio kraštuose rinkusi savo aruodui pajamas, Didžioji Britanija turėjo apleisti vieną po kitos kolonijas tautų išsilaisvinimo vardan, kad jos įkandin, išsilaisvinusius kraštus užimtų, nuo Baltijos iki Beringo jūros išsiplėtusi, Sovietų Rusijos imperija. Kaip ir visos imperijos, taip ir Sovietų Rusija, turi kietu kevalu padengtą branduolį, kurio pajėgumu valdoma periferija.

Šis branduolys turintis neišmatuojamus kiekius žemės turtų, kurių šias žemes valdantiems užteks ilgiau negu bet kuriam Vakarų pasaulio kraštui. Su medžiaginiais ištekliais pasireiškia ir imperijos ekonominis pajėgumas ir karinis stiprumas. Priedui — dar 1920 m. penktojo komunistų partijos suvažiavimo nustatytos programos drausmingas vykdymas — "Remti tautų išsilaisvinimo judėjimą". Be savo žmonių kraujo praliejimo, Sovietų Rusija baigia įsitvirtinti Vidužemio jūros srityje, Artimuose Rytuose, su nauja invazijos kryptimi — Indijos link. Britams palikus visus turėtus postus į rytus nuo Sueso kanalo (išskyrus Hong-Kongą), rusai izoliavo šeštąjį amerikiečių laivyną nuo išėjimo į Indijos vandenyną, be kovos paimdami strateginius punktus — Adeną (Raudonosios jūros Gibraltarą) su Adeno įlanka, Jemeną ir Sueso kanalo sritį. Britams atitraukus karinęs jėgas iš Muskato ir Omano, rusai perėmė šias sritis, uždarydami Persijos įlanką, kontroliuodami Persijos ir Saudi Arabijos išėjimą į Rytus, taip pat naftos laivus, plaukiančius aplink Afriką. Rusų kontrolė siekia Mozambiko sąsiaurį (tarp Ma-

dagaskaro ir Afrikos) sudarius ekonomines sutartis su Malagasi respublika. Juodojoje jūroje išperėtas rusų karo laivynas, per paskubomis valomą Sueso kanalą, išeis į Indijos vandenyną, kad pasiektų britų evakuotą Singapūrą.

Ir taip nauja geležinė uždanga leidžiasi tarp Nilo žiočių ir Tigro ir Eufrato ištako, ir jei viskas vyks rusams sekmingai, Persija ir Saudi Arabija atsidurs Čekoslovakijos padėtyje, gi Indijos vandenynas pereis Sovietų Rusijos kontrolėn.

Atmetus Čiorčilio planą 1944 metų invazijai Balkanuose, vietoj Normandijos, raudonajai armijai buvo atkelti vartai prieiti prie Vidužemio jūros tolesnei ekspansijai rytuosna.

—Amerikiečiai išbandė **automatinių granatų svaidytoją.** Tolinaša apie 400 metrų, sviedžia 250 granatų per minutę. Jos tiekiamos iš kaspino (panašaus kaip Maksimo sunkaus kulkosvaidžio). Svaidytojas sveria apie 14 kg. aptarnaujamas dviejų kovotojų.

— Lėktuvams pagamintos **ratų padangos**, kurios, išėjus orui, apsitraukia ant ratlankio ir sudaro mažesnio diametro ratą, tinkantį lėktuvo kilimui ar nusileidimui. Šios rūšies padangos išbandytos amerikiečių karo aviacijoj ir manoma, kad bus galima panaudoti ir sunkiesiems lėktuvams.

—Belgai gaus iš Vakarų Vokietijos 334 **Leopard tipo tankus,** kurie ginkluoti belgų FN ginklais. Planas numatomas įvykdyti iki 1970 metų. Vokiečių gamybos Leopardai pakeis amerikiečių M47 tankus.

B. B.

MONGOLIJA, RUSIJA IR LIETUVA

Rusų istorikas V. Černiavskis rašo, kad pirmajame žygyje į Vakarus mongolų - totorių Rusija nesulaikė. Nors totoriai Rusiją ir užėmė, bet tauta — liko nenugalėta. Tą nenugalėjimą ji parodė iš pat pirmųjų metų sukilimais, chaniškų baskakų žudymais, arba jų išvijimais. Kova kartais būdavo atvira, susirėmimai ir ginkluoti sukilimai, — kurie tęsėsi ištisus 237 metus. Teritorijos užėmimas ir prievarta tai dar nėra nugalėjimas. Nugalėtieji, paprastai, nesukyla ir jų malšinti nereikia. Iki 1462 m., t. y., per 225 metus, be mažų baudžiamųjų ekspedicijų į Rusiją, buvo įvykdyti 48 mongolų - totorių užpuolimai.

Mongolų nukariautos tautos, plačiame Sibiro plote apsigyvenusios (jos mums žinomos vienu bendru totorių vardu), prieš juos valdančius mongolus nesukilo. Jie visai mongolams pasidavė, net žygyje į Europą totoriai buvo laikomi vyriausia kautynių jėga. Kiek žinoma, lietuviai totorius stūmė į Rytus ir jau buvo pasiekę liniją Kalūga - Juodoji jūra.

V. Černiavskis rašo, kad suvienijęs Lietuvą, Mindaugas nesustojo ant savo sienų, bet prisijungė Polocką, Volkovyską, Naugardą ir kitus miestus.

Rašo, jog vietovių pavadinimai rodo, kad jie ne totoriški ir ne lietuviški. Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos sienos prie Gedimino pasiekė Pskovo, Smolensko, Černigovo ir Kievo žemes. Algirdas, Jogaila ir Vytautas dar toliau praplėtė sienas, prisijungdami Valuinę ir Podoliją, taipogi Kievo, Perejaslavlio, Černigovo, Sieversko ir Smolensko kraštus. Tikroji Lietuva prie Vytauto sudarė tik dešimtąją dalį, o devynias dalis sudarė buvusios rusų kunigaikštystės ir jokio žemės gabaliuko totoriško. Vytauto mėginimas teritoriją praplėsti, totoriškų žemių sąskaiton, mūšis prieš totorius prie Vorkslos 1399 m., nepasisekė.

1385 m. Krėvos unija ir po Vytauto mirties 1430 m., Maskvai sutvirtėjus, Lietuvos kunigaikštija tiek susilpnėjo, kad tas atsiliepė į jos tolimesnį likimą. Lietuvos kunigaikščiai Rytuose kariavo prieš Rusiją ir savo valdžią išplėtė prieš totorių nusilpnintą Rusiją. Jei kaikurie rusiškieji kunigaikščiai ir nuėjo kartu su lietuviškais kunigaikščiais "savanoriškai", tai kitus, patekusius nelaisvėn, išveždavo Lietuvon, o trečiuosius, paprastai, sunaikindavo.

Toliau V. Černiavskij rašo, ar verta priminti, kad Algirdas buvo apsupęs Maskvą tris kartus, o totorių tada ten visai nebuvo; arba, kad savo brolį Karijotą 1349 m. jis pasiuntė į Ordą sudaryti sąjungą prieš Maskvą, arba kunig. Jogailos sąjungą su Orda 1380 m., užsibaigusia Kulikovo kautynėmis ir totorių sumušimu. Į kautynių lauką Jogaila atvykti pavėlavo — daėjęs iki Odojevo, jis sugrįžo atgal. Tada Jogaila išėjo ne prieš totorius, bet prieš rusus. Tik 1362 m. sumušęs totorius prie Mėlynųjų Vandenų, Algirdas privertė juos palikti Podolijos kraštą. Tos kautynės ir kautynės prie Vorkslos įėjo istorijon.

Kitoms, mažesnėms, atsitiktinoms kautynėms lemiamos reikšmės neturėjusioms, taip ir visai Lietuvos kunigaikštijai, totorių brovimąsi į Vakarus sulaikusiai, Černiševskis irgi didelės reikšmės nepriduoda.

Šis rusų istoriko rašinys dar ir tuo įdomus, kad jis nė vieną kartą nepaminėjo lenko ir Lenkijos vardo, kurie į augščiau paminėtas vietoves ir teritorijas pretenzijas tebereiškia ir dabar.

K. M. Juozas Šarūnas

PĖSTININKAI . . .

(atkelta iš 114 psl.)

transporto ir lydimuosius, specialiai pritaikytus, motorizuotus vežimus su įmontuotais ginklais, kurie būdami dalinai šarvuoti galėtų laisviau judėti priešo artimųjų ginklų ugnies įtakoje. Šie vežimai sekmingai galėtų vykdyti vietines dūmų uždangas pridengiančias pėstininkų judėsį. Mažėjant atstumams tarp puolančiojo ir priešo pozicijų, anksčiau minėti sekimo įtaisai tiksliai nurodytų kryptį (apie 150 - 200 metrų atstu) kurią pėstininkas sekdamas tiesioginiai atsidurtų prieš taikinį. Užimtose pozicijose nepasiliekant, puolančiojo sekantis uždavinys yra pasirengti ir įsitvirtinti vietinio priešpuolio atrėmimui.

Pėstininko apmokymas tokiems veiksmams privalo būti išbaigtas, kad ginklai išvesti tiesioginėn priešo ugnies įtakon būtų pilnai pavartoti. Šiuo atveju, pėstininkas tampa tartum automatinės mašinos valdytojas—spaudo atatinkamus mygtukus, pagal aplinkybes reikalingai ugnies paramai, kad praskintų kelią judėsiui. Pėstininkų telkimas artimiems veiksmams pasidarytų mažesnis, o dažnai ir visai būtų nereikalingas.

Kaip viena iš daugelio galimybių, technologiškos pažangos šešėlyje, modernus pėstininkas, bendrai, atrodytų sekančiai: priekinių linijų kovotojas mažai kur pastebimas, slenka lydinčių priemonių ugnies priedangoje; pėstininkų dalinys plačiai išsiskleidęs, nesudarydamas apčiuopiamo taikinio priešui, tačiau valdantis paslankią ir pakankamai galingą ugnį, kuri neutralizuotų bet kokį priešo pasipriešinimą trumpesniu laiku negu priešas suspės išvystyt savo naikinamąją ugnį. Atsidūręs tiesioginėje priešo ugnies įtakoje, pėstininkų dalinys manevruoja staigiai ir užtikrintai, motorizuotas ar nusipėstinęs, derindamas judėsį su stipria ir tikslia savos ugnies priedanga.

Kaikurios moderniškos armijos savo pėstininkus šia kryptimi ir rengia. Be abejo, yra daugelis įvairių tuo klausimu nuomonių ir studijų, poligonuose ir manevruose vykdomi bandymai. Viena pravartu pabrėžti, kad jau yra stipriai linkstama pėstininką aprūpinti galimomis technologinėmis priemonėmis ir jo vaidmenį kautynių lauke keleriopai padidinti—šalia individualaus ginklo, duoti jam tiesioginiam naudojimui kuo daugiau ugnies ir kitokių pagalbinių priemonių. Pirmųjų linijų kovotojas yra modernizuojamas.

B. B.

Jurgis Juodis — Vilnius, karalių miestas

Ltn. J. Juodis — lakūnas ir dailininkas

Neseniai iš Brooklyno, N.Y., mano pastogėn atklydo jaunystės dienų draugo, dail. Jurgio Juodžio, siųstas pakietėlis. Pakietėlio turinys — įdomus, puikus ir intriguojančiai patrauklus. Tai didelis ir įvairus dail. J. Juodžio paveikslų albumas, pavadintas "TAUTOS KELIU" (The Way of the Nation), išleistas Lietuvos atkūrimo ir 717 metų karalystės įsteigimo proga.

Šiemet švenčiame penkiasdešimtmetį nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, ta intencija ir proga — albume 50 paveikslų reprodukcijų. Kiekvieniems metams po vieną. Paveiksluose vaizduojamas Lietuvos gyvenimas su jo džiaugsmais, vargais, pasisekimais ir nepasisekimais — laisve ir priespauda. Albuman įjungti paveikslai — spalvoti, nesusegti. Paveikslų nuotraukas paruošė Vytautas Maželis, į anglų kalbą vertė ir albumą išleido Violeta Kimberly-Juodytė ir Loreta (dail. J. Juodžio dukterys), o įvadinius straipsnius parašė žurn. V. Mingėla ir prof. dr. J. J. Stukas. Spausdino Tėvų Pranciškonų spaustuvė Brooklyne 1967 metais. Paveikslų albumo kaina 7 doleriai. Puiki dovana įvairioms progoms. Albumą galima gauti pas autorių: **Jurgis Juodis, 133 Hemlock Street, Brooklyn, N. Y. 11208.**

Jurgis Juodis gimė 1911 m. spalio 22 d. Kebliškių km., Pakuonio vlsč., Kauno apskr. Pradžios mokyklą baigė Pakuonyje, mokėsi Prienų "Žiburio" gimnazijoj, tačiau vidur. mokslą baigė ir brandos atestatą gavo Alytaus gimnazijoj. Po to studijavo Kauno Meno mokykloje ir dail. Vienožinskio Meno studijoj, tačiau nei vienos, nei kitos šių mokslų įstaigų nebaigė, bet pasinešė kitais gyvenimo keliais, visur ir visada puoselėdamas tapybinį meną ir dailės studijas baigdamas tik šiapus Atlanto — JAV-bėse.

Meno diplomą jis gavo baigęs studijas "Famous Artists School", Westport, Conn., taigi, maždaug, po 35 metų nuo meno studijų pradžios ir jų tęsimo bei puoselėjimo su įvairiomis pertraukomis. Paminėtina ir pabrėžtina (nusakant dail. J. Juodžio kūrybos stilių), jog "Famous Artists School" profesūra, išduodama jam diplomą, pripažino dail. Jurgiui Juodžiui "virpančių bangų ir kintančių spindulių" atsivežtinį lietuvišką stilių.

Dabartiniu metu dail. J. Juodis priklauso Lietuvių Dailininkų Sąjungai Čikagoje ir Amerikos — Art in America Society, The American Federation of Art.

Rašantįjį šias eilutes su dail. Jurgiu Juodžiu riša itin sena pažintis, davusi progą pažinti jį patį ir jo tapybos stilių.

1933 m. rudenį (taigi, maždaug, prieš 35-rius metus), kai jau buvau senas gusaras, pradėjęs naujokų apmokymą ir nulašinęs daug prakaito lašų, beplukdamas junginį Petro Vileišio aikštėj (Žaliakalny) — bevoltižiruodamas, bešokdamas įmantriuo-

ju žirgu per kliūtis, rykštes bekirsdamas ir pan., kai jau dirbau ryšių eskadrono raštinėj, tada atvyko naujų. "dar šlapių" gusarų naujokų laida. Mūsų eskadronan pakliuvo ir pora garsaus tipo naujokėlių. Tai muz. Br. Budriūnas, dabar gyvenąs Los Angeles, Calif. ir dail. J. Juodis. Su abiem greitai susipažinom ir susidraugavom.

Apie naujoką Bronių Budriūną, ką gi aš čia daug rašysiu. Ne jam skirtas šis rašinys. Gal tik tiek, kad vėliau jis vedė ir itin gerai išdresiravo viso gusarų pulko chorą, o man, vos tik užsimovęs raudonas kelnes ir užsidėjęs raudoną kepurę, nusiimtoj fotografijoj įrašė: "Šaunusis gusare, Pranai, prisimink naujoką Bronių". Su juo ir dabar mūsų santykiai glaudžiai tebėra surišti.

Gi su Jurgiu Juodžiu mes taip pat labai artimai susirišom. Neilgai jis plukė junginį Petro Vileišio aikštėj (daug trumpiau, negu kiti naujokai — 6 mėn.) ir buvo priskirtas padėt tai man raštinėj, tai gusarų kareivines Žaliakalnyj dekoruoti (iš vidaus ir iš oro), o pagaliau, ruošti gusarų pulko rašytinį leidinį, kuriame, valdantieji plunksną, dalyvavome eilė gusarų ir karininkų. Prisimenu ltn. J. Petrulionį (dabar gyvenantį Detroite), rašiusį apie šaunius gusarus ir jų "išpraustus žirgus", J. Juodį (kuris ne tik teptuką, bet ir plunksną gerai valdė) ir eilę kitų.

Jurgis iš pat pirmųjų dienų man pasirodė "kažkoks kitoks" jaunuolis, palyginus jį su kitais jaunais gusarais. Jis buvo augšto ūgio, liesokas, visad labai judrus išoriniai, bet dar judresnis — kur?: — Dvasios viduje. Kartą jis man sako:

— Žinai, Pranai, ką čia jodinėjimas arkliais?... Lėkti šuoliais žirgu — neblogas dalykas, bet... permažas tempas. Norėtųsi lėkti šimtus kilometrų į valandą ir ne čia — žemėje, ne Vileišio aikštėj, bet... padangėse.

Kiek vėliau — jis taip ir padarė. Bebaigdamas tarnybą gusarų pulke, persikėlė į Karo mokyklą (aviacijos skyriun), kurią baigęs, gavo leitenanto laipsnį ir... skraidė padangėmis. Deja, neilgai. Okupantams užplūdus Lietuvą, kaip ir mes, leitenantas ir dailininkas Jurgis Juodis atsidūrė tremtyje Vokietijoj, o nuo 1949 m. gyvena Amerikoj. Prieš išvykdamas Karo mokyklon, jis puikiausiai (ypač iš oro pusės) išdažė gusarų kareivines Žaliakalnyje, o kiek teko girdėti — jis ir Karo mokykloj paliko daug savo tapybinių pėdsakų.

Dail. J. Juodžio tapybinis stilius — labai savotiškas, bet, kartu, ir tik "juodiškas" — nepakartojamas. Kai kas sako, jog jis panašus į Čiurlionio, Šimonio stilius. Galimas daiktas, kad asociacijų į tai esama, bet tai išplaukia grynai iš jo paties nuotaikų, iš jo neramios dvasios ekspresijų.

Jo stilius — strėlėmis, spinduliais ir sūkuriais plėšiasi ir šauna į viršų — į padanges, į saulę ir pan. (kaip ir realybėj, galima sakyti, nebeišsitenka Petro Vileišio aikštėj, o kyla į padanges...). Ne be reikalo ir amerikiečiai profesoriai, išduodami diplomą, pripažino jam "virpančių bangų ir kintančių spindulių" stilių.

Pranys Alšėnas

Jurgis Juodis — Gintaro jūra

RAMOVĖS New Yorko sk., kovo 23-24 d.d., Kolumbo vyčių salėje Woodhavene suruošė Prano Baltuonio medžio dirbinių parodą, kuri praėjo su dideliu pasisekimu. Viršuje p. O. Baltuonienė ir dail. J. Juodis džiaugiasi "Varle". Apačioje: medžio šaknys įgavusios atpažįstamus pavidalus. Nuotr. L. Tamošaičio

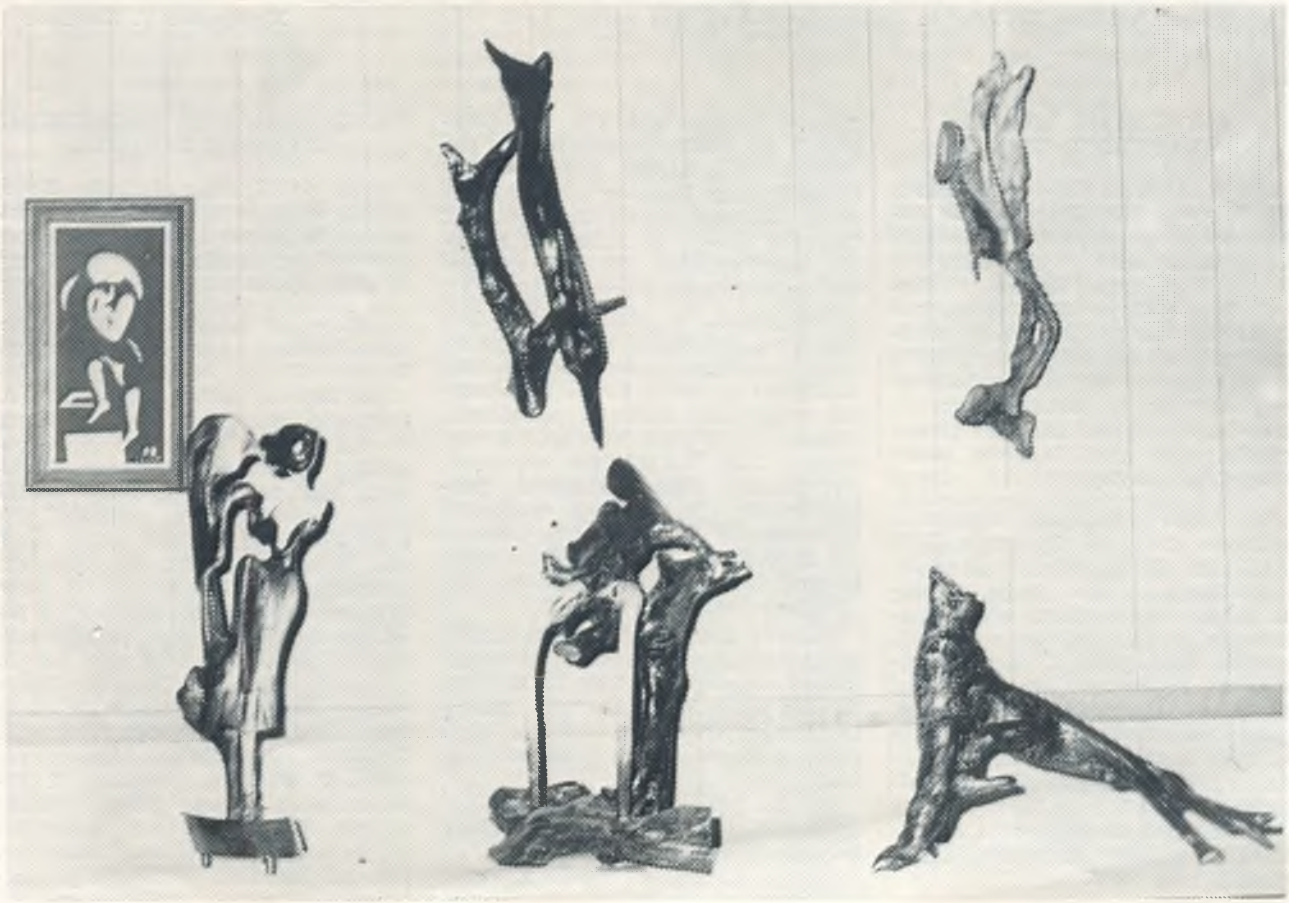

LVS RAMOVĖS Centro Valdyba, 1968 — Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktuviniais metais. Sėdi: K. Dabulevičius—I vicepirmininkas, prof. S. Dirmantas—pirmininkas, J. Rapšys—iždininkas; stovi: E. Vengianskas—sekretorius, J. Gaižutis—II vicepirmininkas, K. Mikolajūnas—turto vedėjas ir A. Rūkštelė—kultūrinių reikalų vedėjas. Trūksta A. Juškevičiaus—valdybos nario. Nuotrauka V. Noreikos

RUOŠIAMASI MINĖTI LAPKRIČIO 23-ją

LVS RAMOVĖS CV-bos nutarimu, šiais, Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo 50-čio sukaktuviniais metais, lapkričio mėn. 23 d., visur, kur tik veikia sąjungos skyriai, ruošiamasi, kiek galima iškilmingiau, paminėti Lietuvos ginkluotų jėgų atkūrimo metinę sukaktį, apjungiančią lietuvius karius, partizanus, Laisvės kovų dalyvius ir visus savanorius, kurie, bet kur ir bet kada, su ginklu rankoje, stojo ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Pagrindinis didingas minėjimas ruošiamas Čikagoje. Jį rengia LVS RAMOVĖS CV-ba, Čikagos skyriaus talkininkaujama. Šia proga, Sąjungos statute numatytiems organizaciniams ir veiklos reikalams aptarti, lapkričio 23 d. įvyks CV-bos šaukiamas skyrių atstovų suvažiavimas, vakare — dalyvaujant ir svečiams, bendras suvažiavimo dalyvių banketas. Pats Lietuvos ginkluotų jėgų atkūrimo minėjimas, atžymėtas pamaldomis, iškilmėmis prie Laisvės Kovų paminklo, specialia akademija su oficialia bei menine programa, įvyks lapkričio mėn. 24 d.

Labai malonu paminėti, kad Čikagoje, į šių iškilmių organizavimo paruošiamuosius darbus, jau dabar, aktyviai įsijungė Lietuvos Kūrėjų Savanorių, Lietuvos šaulių Sąjungos, LK "Birutės" Dr-jos ir Amerikos Lietuvių Bendruomenės Čikagos apygardos vadovaujamieji organai.

Jau pradėti ir paruošiamieji darbai: buvo sušauktas augščiau paminėtų organizacijų bendras posėdis, sudarytas specialios komisijos, aptartos programos, ruošiami pranešimai spaudai ir reikiama informacinė medžiaga LVS RAMOVĖS skyriams. Artimiausiu laiku numatomas plataus masto visų Čikagoje veikiančių visuomeninių ir jaunimo organizacijų atstovų, bei spaudos darbuotojų informacinis pasitarimas, kitiems šio minėjimo reikalams aptarti.

Visiems šios šventės ir suvažiavimo planavimo darbams vadovauja, niekad nepailstantis, LVS RAMOVĖS CV-bos pirmininkas prof. gen. Stasys Dirmantas, CV-bos ir Čikagos skyriaus vadovybių narių talkininkaujamas.

Belieka palinkėti tik sekmės Lapkričio 23-sios prasmingą minėjimą beruošiant ir jį organizuojant.

E. Vg.

PRISIMINKIME IR PAGERBKIME ŽUVUSIUS LAKŪNUS

Šiais jubilėjiniais Laisvės Kovos metais mūsų visų pareiga yra prisiminti ir pagerbti žuvusius. Jie paaukojo brangiausią savo turtą, gyvybę kovoje už laisvę.

Kovo 10 d., šiais metais, Amerikos Lietuvių Aero Klubas surengė Jaunimo Centre, Čikagoje, gražų žuvusių lietuvių lakūnų ir gen. inž. A. Gustaičio pagerbimą — minėjimą. 11 val. Jėzuitų bažnyčioje įvyko pamaldos už žuvusius lakūnus. Pritaikytą šiai progai pamokslą pasakė kun. Borevičius. Po pamaldų prie paminklo buvo padėtas gėlių vainikas žuvusių atminčiai pagerbti. Čia turiningą žodį tarė av. plk. J. Rapšys, primindamas žuvusių lakūnų pasišventimą ir mūsų visų pareigą laisvės kovoje. Toliau sekė gen. inž. A. Gustaičio pagerbimas Jaunimo Centro viduje. Pagerbimą atidarė ir vadovavo Aero klubo vice-pirmininkas E. Jasiūnas, pakviesdamas klubo pirmininką V. Pesecką paskaitai. V. Peseckas savo kalboje gražiai apibūdino gen. inž. A. Gustaičio biografiją ir jo nuveiktus darbus. Vėliau av. plk. A. Motuzas, trumpoje prisimi-

A. A. SAVANORIS - KŪRĖJAS MOKYTOJAS KAZYS AUGULIS

1968 m. kovo 13 d. iš ryto, Clevelande pasklido žinia, kad ligoninėje mirė mokyt. Kazys Augulis. Jis ilgesnį laiką sirgo namuose slaugomas žmonos Liudos ir dukros Vidos. Sunkiai susirgus, buvo paguldytas į ligoninę dr. J. Mačio priežiūroje. Kazio sveikata, tačiau, vis menkėjo ir vilties pasveikti nebebuvo.

Velionis buvo pašarvotas Jakubs and Son laidotuvių koplyčioje, 6621 Edna Ave., Cleveland, Ohio. Kovo 15 d., 7:30 v. v. įvyko atsisveikinimas. Kun. K. Žemaitis, už a.a. Kazio sielą atkalbėjo maldas ir rožinį. Pas. Liet. Bendr. Centro valdybos vicepirm. St. Barzdukas savo kalboje apibūdino a. a. Kazio stropumą mokytojo pareigose. Priminė, kad nuo 1955 m. iki 1958 m. jis buvo L. B. Centro valdybos sekretorium.

Kovo 16 d. 9:30 val. ryto iš laidotuvių koplyčios velionis buvo nulydėtas į Šv. Jurgio liet. parapijos bažnyčią, kur klebonas kun. B. Ivanauskas atgiedojo ekzekvijas ir atnašavo šv. mišias. Iš ten palydėtas į Kalvarijų kapines, Clevelande. Prie kapo paskutinį atsisveikinimo žodį tarė F. Eidimtas. Kun. K. Žemaitis atkalbėjo maldas.

Laidotuvėse, be artimųjų, dalyvavo būrys artimųjų ir prietelių.

Kazys Augulis gimė 1897 m. spalių 5 d. Panevėžio apskr. Kupiškio vals. Račiupėnų kaime, ūkininkų šeimoje. Jis buvo jauniausias iš trijų brolių.

Pradžios mokyklą baigė Kupiškyje. Toliau mokslą tęsė Kupiškio dviklasėje mokykloje. Mokslas ir visuomeninė veikla jį traukė ir skatino veržtis pirmyn. Baigęs dviklasę mokyklą, kartu su savo broliu Povilu, išvyko į Ilukštą, į mokytojų seminariją.

1914 m. užsiliepsnojo Pasaulinis karas. 1915 m. Rytprūsiuose rusų kariuomenė buvo sumušta ir pradėjo atsitrauktimą. Prasidėjo valstybinių įstaigų ir mokyklų evakuacija į Rusijos gilumą. Ilukšto Mokytojų seminarija buvo keliama į Jaroslavlį. Ten vyksta ir Kazys tęsti mokslą. 1917 m. sekmingai baigęs Mokytojų seminariją, gauna mokytojo diplomą. Nuvyksta į Tulą, kur gauna mokykloje mokytojo darbą.

Kilus Rusijoje revoliucijai, Kazys deda pastangas grįžti į Lietuvą ir 1918 m. pasiekia tėvynę. Kurį laiką pabuvęs namuose, gavo paskyrimą Palaukių pradžios mokyklos vedėju, Subačiaus valsč.

1919 m. pradžioje, Lietuvos vyriausybei paskelbus Lietuvos kariuomenės kūrimą, mokyt. Kazys Augulis vyksta į Kauną ir stoja savanoriu. Buvo paskirtas į Kariuomenės štabą raštininku. Kariuomenėje išbuvęs iki 1922 m. pasiliuosuoja, kad tęstų savo profesijos darbą. Nuo Nuo 1922 m. iki 1944 m. jam teko mokytojauti įvairiose pr. mokyklose: Palėvenės, Andrioniškio, Kepalių, Radviliškio, Kupiškio, Gaigalų, Bačkininkų ir Kaune — Augštuosiuose Šančiuose.

1926 m. spalių 10 d. Kazys ir Liuda Dubindrytė sukūrė šeimą. Augštųjų Šančių mokykloje gavo pastovesnį darbą. Žaliajam Kalne įsigijo nuosavus namus. Tačiau sovietų kariuomenei braunantis į Lietuvą 1944 m., kad ją vėl pavergus, Kazys ir Liuda su dukrele Vida palieka įsigytą nuosavybę ir pasitraukia į Vokietiją. Stovyklose, kur buvo organizuojamos lietuvių pradžios mokyklos, Kazys mokytojavo ir dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje, būtent: Geislingene, Niurtingene ir Švėbiš Gmiunde.

1950 m. kovo mėn. 26 d. visa šeima emigravo į Ameriką ir atvyko į Clevelandą. Darbą gavo Cleveland Twist Drill Co., kur dirbo iki 1961 m., kai sveikatai sunegalavus, Kazys buvo atleistas iš darbo.

Mokytojas Kazys Augulis šio pasaulio gyvenimą nepraėjo šešėliu. Jo darbus įvertins istorija.

L. Žvirkalnis

A. A. KPT. JUOZAS MARČĖNAS

Savanoris - kūrėjas, adm. kapitonas Juozas Marčėnas mirė 1968 m. kovo 13 d., Detroite, Michigano valstijoje, buvo palaidotas Holy Sepulchre kapinėse, section 6, lot 65-4. Velionis buvo gimęs 1895 m. lapkričio 17 d., Gegiečių km., Pašvitinio vals., Šiaulių apskrity.

I Pasaulinio karo metu jis buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę, tarnavo joje iki jos suirimo revoliucijoje. 1918 m. jis grįžo namo ir tuoj įsijungė į Joniškėlio partizanų eiles, kurie tuo metu ne tik kovojo su Lietuvos priešais, bet kartu organizavo apskrities bei valsčių valdžias ir vykdė jų funkcijas. Kovoje prieš bolševikus, Joniškėlio partizanai susiformavo į Joniškėlio partizanų ba-

---

nimų kalboje apibūdino gen. inž. A. Gustaitį kaip viršininką, kaip asmenį ir bendruomenės narį, pažymėdamas, kad jis buvo gabus, talentingas lėktuvų konstruktorius, rūpestingas karo aviacijos viršininkas ir visų mėgiamas bendruomenės narys. Po to sekė Vyčių choras muziko F. Strolio vadovaujamas. Choras sudainavo 4 gražiai skambančias dainelės. Ponia B. Gustaitienė pareiškė padėką Aero klubui ir Vyčių chorui už surengtą gen. inž. A. Gustaičio pagerbimą ir tuo minėjimas buvo baigtas.

Tuojau po minėjimo A. Motuzas iškėlė žuvusių lietuvių lakūnų pagerbimo mintį, sudarant atmintinį įnašą Lietuvių Fonde. Jis paaiškino, kad toks atmintinis įnašas apimtų visus lietuvius lakūnus, žuvusius kovose, skraidymuose ir mirusius Sibire, ar kitur tremtyje. Lakūnų pasišventimas ir gausi auka gyvybėmis užsitarnauja amžinos atminties mūsų istorijoje.

Minėjimo dalyviai noriai pritarė iškeltai minčiai ir čia pat suaukojo "Žuvusių lietuvių lakūnų atmintiniam" įnašui 204 dol. Kiek vėliau tą pačią dieną, A. Motuzas nuvykęs į Lietuvių Fondo vajaus vakarienę, pranešė apie įvykusį laimėjimą Jaunimo Centre, iškėlė žuvusių lietuvių lakūnų atmintinio įnašo reikalą ir ten laimėjo įnašui dar vieną šimtą dolerių. Tuo būdu Žuv. liet. lakūnų atmintiniame įnaše susidarė 304 dol. Tą pačią dieną pinigai buvo įteikti Lietuvių Fondui.

Visi gyveną laisvame pasaulyje žuvusių lakūnų bendradarbiai, giminės, draugai ir plačioji lietuvių visuomenė yra prašomi prisiminti ir pagerbti žuvusius lakūnus savo aukomis. Leiskime ir mūsų žuvusiems dalyvauti drauge su mumis, lietuvybės išlaikyme ir kovoje už laisvę pavergtai Tėvynei.

Aukos siunčiamos **Lietuvių Fondui "Žuvusių lietuvių lakūnų atmintinei" sąskaitai. Adresas: 6643 S. Mapleeood Ave., Chicago, Illinois 60629.**

A. M.

A.a. kpt. Juozas Marčėnas

talioną, o 1919 m. pavasarį įsijungė į bendrą frontą kovai prieš rusus - bolševikus. Kovose Joniškėlio b-nas išaugo į pulką, pavadintą 9-ju pėst. pulku.

Velionis Juozas visą laiką tarnavo tame pačiame pulke, nuo jo partizaninės užuomazgos, iki atmintino to pulko likvidavimo Švenčionėliuose. Tai ilgametis pulko iždininkas ir paskutiniu laiku to pulko ūkio viršininkas. Kam teko tam pulkui vadovauti ar jame tarnauti, Juozą prisimina geru žodžiu ir šiltu jausmu; vadai jį prisimins kaipo darbštų ir sąžiningą valdininką, niekad dėl jo darbų rūpesčių neturėjęs, o bendradarbiai kaip malonų pulko šeimos narį, nevieno artimą bičiulį, bei ramų bendrabučio kaimyną.

Kaip Juozo tarnyba rišasi su 9-ju pulku, taip jo privatus gyvenimas rišasi su Marijampolės miestu, to pulko buveine. Čia velionis praleido savo geriausius metus, suaugo su to miesto bendruomene, čia vedė iš tos bendruomenės moterį ir laimingai su šeima gyveno.

Deja, okupacijos ir karai, kaip daugelio, taip ir Juozo gyvenimą skaudžiai palietė. Karo sūkuriuose jis pasimetė su šeima ir vienas pats atsirado pabėgėlių stovyklose Vokietijoje. Vėliau, visų pabėgėlių bendra emigracine tvarka, jis atvyko į Ameriką, į Detroitą, kur gyveno jo pusseserė Elzbieta Šarkienė su šeima. Šarkiai, senosios kartos emigrantai, rūpinosi Juozo atvykimu ir atvykusį priglaudė savo namuose.

Likimas palietė Juozą sunkia liga: odos vėžys ilgainiui taip sužalojo jo veidą, jog jį gyvą išskyrė iš žmonių ir iš lietuvių bendruomenės; beveik 10 metų jis gyveno atsiskyrėlio gyvenimą, retkarčiais buvusių bendradarbių aplankomas. Laimei, jis turėjo savo geruosius gimines Šarkius ir jų dukterį Mrs. Bea Bury. Šie giminės Juozą ligoje slaugė, o svarbiausia, jam padėjo palaikyti ryšius su likusia Lietuvoje šeima ir broliu, Sibiro kankiniu, netekusiu Sibire žmonos, vaikų ir sveikatos. Kaip ir dažno, konkreti rūpesčio savaisiais forma yra siuntiniai. Šarkienė ir jos duktė Bea Juozui buvo tos gerosios pagelbininkės siuntinių reikale: jos siuntinius sudarinėdavo ir pasiųsdavo jų laukiantiems. Šarkiams prieš kelis metus iš Detroito išvykus, Mrs. Bea liko vienintėlė Juozo artima giminaitė, slaugiusi jį jo gyvenimo pabaigoje ir budėjusi prie jo mirties metu.

— — —

Nuoširdžiai dėkoju Lietuvos kariuomenės Kūrėjų - Savanorių Australijos Skyriaus Valdybos Pirmininkui plk. P. V. Šliogeriui ir visai Valdybai už pakvietimą į Kūrėjų - Savanorių suvažiavimą Sidnėjuje, kuris įvyksta 1968 m. balandžio mėn. 14 d.

Dėl labai svarbių priežasčių negalėdamas dalyvauti suvažiavime, sveikinu visus ginklo brolius, kurie narsiai kovėsi 1919-1921 m. dėl Lietuvos laisvės ir prieš 50 metų ją apvainikavo Nepriklausomybės titulu. Šiandieną Tėvynė okupuota bolševikų, bet ateis valanda, kai ji vėl bus laisva, žydinti.

Laisvei iškovoti, šiandieną skursdami tremtyje, ruoškime savo sūnus ir dukras tai kovai: kaip kad prieš 50 metų su ginklu rankoje išvijom visus priešus iš savo Lietuvos ir tapom jos tikraisiais šeimininkais.

Leonas Vasiliūnas
Savanoris - Kūrėjas

DAIL. JURGIO JUODŽIO PAVEIKSLŲ PARODA ČIKAGOJE

Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio Čikagos skyrius rengia dail. J juodžio kūrinių parodą Čikagoje. Kartu bus pristatytas ir dailininko tik ką išleistas albumas TAUTOS KELIU.

Paroda vyks nuo gegužės 8 d. iki 15 d., 69 Gallerie patalpose, 2612 West 69 St. Čikagoje. Parodos atidarymas įvyks gegužės 10 d., penktadienį. Dail. J. Juodžio kūrinių skaidrės bus rodomos ir televizijoje, gegužės 8 d. 8 val. 30 min., lietuvių programos metu.

Į parodos garbės komitetą pakviesti sutiko įeiti: gen. konsulas dr. P. Daužvardis, prof. gen. S. Dirmantas ir prof. A. Varnas.

Albumo TAUTOS KELIU pristatymas New Yorko lietuviškajai visuomenei yra taip pat numatytas dar šį pavasarį. Rengs ramovėnai ir L.Ą.S. New Yorko skyrius. Kartu numatoma ir kūrinių paroda.

A.

Minėti velionies Juozo giminės dėkoja Detroito k. savanoriams ir ramovėnams už pareikštą užuojautą, gėles, tinkamą velionies pagerbimą ir palydėjimą į kapines.

Šiuo, Detroito k. savanoriai ir ramovėnai reiškia užuojautą likusiems Lietuvoje velionies sūnums Rymantui ir Vaidotui bei jų šeimoms ir broliui Jonui. Juozo žmona gi jau yra anapus, nukeliavusi į ten anksčiau už Juozą. Ilsėkitės abu ramybėje!

J. Šepetys

Kaina
25 c

Nors ir maža težinome apie būsimus įvykius, tačiau viena yra tikra: ateities varomosios jėgos bus nekokios kitos o tik praeities — stipresniojo valia, sveiki instinktai, rasė, nuosavybės troškimas ir jėga. Virš visko neveiksmingai plėvesuos sapnai apie tiesą, laimę ir taiką — kurie visiems laikams ir pasiliks tik sapnais.

O. Spengleris

— — —

Pragaro karščiausios liepsnos yra paruoštos tiems, kurie moralinio krizio metu laikosi neutraliai.

Dantė

— — —

J.A.V. statistikos biuras praneša, kad J.A. Valstybėse kiekvienam žmogui visų mokesčių vidurkis buvo: 1950 m. — $364.00, 1955 — $537.00, 1960 — $709.00, 1965 — $858.00, ir 1967 m. — $1,048.00. **N. R.**

— — —

Komunistinės Kinijos News Agency pranešė apie Pekinge įvykusią šventę, 100 metų nuo Sun Yat-seno gimimo; jis mat įkūrė pirmąją Kinijos respubliką, 1911 m. Tribūnoje, kiniečių delegatų tarpe, buvo tik vienas vienintėlis baltas veidas — Morriso Abraomo Coheno. Jis sėdėjo šalia premjero Chou-En-Lai. **C. F.**

— — —

Po II Pas. karo J. A. Valstybės atsisakė pergalės; Korėjos kare jos susilaikė nuo pergalės, o Vietname J. A. Valstybės net nežino kas yra pergalė.

Medford Evans, A.O.

— — —

"Vienintėlis karas su kuriuo sutinku, tai Trojos karas, kuris buvo kariautas dėl moters ir tada vyrai žinojo del ko jie kariauja."

W. L. Phelps, A.O.

— — —

"Tikrasis pavojus demokratijai yra tas, kad valdančios klasės perima visas teises ir atmeta visas pareigas."

W. G. Sumner, A.O.

— — —

Dr. Uri Oren, žymus Izraelio istorikas apie sovietinius rusus: "Mes galime gyventi ir be jų, bet jie yra reikalingi viso pasaulio žydų liberalų paramos." N. R.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Viktoras Biržiška — **Dėl mūsų sostinės** (Neužgijusios žaizdos), atsiminimai iš Vilniaus 1920-22 m., II laida, 320 psl. NIDOS, Londone, leidinys. Kaina $2.50.

Kelvirtoji Pradalgė — Literatūros metraštis, 384 psl. Redagavo K. Barėnas. Išleido NIDA, Londone. Kaina $3.15.

Estonian War of Independence, 1918 - 1920. Reprint of a summary prepared by Estonian National Historical Committee in 1938-1939; 48 psl. iliustruota, gražiai išleista brošiūra. Leidėjas: Eesti Vabadus—voitlejate Liit, 243 E. 34th Street New York, N. Y. 10016. Kaina nepažymėta.

B. Zumeris, **Vilniaus Kraštas faktų ir atsiminimų šviesoje.** Atspaudas iš L.K.M. Akademijos Metraščio III tomo. 94 psl. Roma 1967 m. Naudinga apžvalga rusų, lenkų ir gudų kėslų į Rytų Lietuvos kraštus ir tiesus atkirtis mūsų kaimynų nepasotinamam godšumui.

M. Vaitkus, **Nepriklausomybės saulėj. 1918-1940 m. atsiminimai, V t. — I dalis.** 296 psl. Išleido NIDA, Londone. Kaina 2 dol.

A. Baronas, **Pavasario lietus**, romanas, 262 psl. Išleido NIDA, Londone. Kaina 2 dol.

Z. Raulinaitis, PRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. 80 psl., gausu iliustracijų. Atspausta iš 1966-68 m. KARIO, su pataisymais bei papildymais. Netrukus išleidžiama ir gaunama per KARĮ.

DVIGUBAS KARIO NUMERIS

numatomas išleisti š. m. lapkričio mėn. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 50 metų sukakties proga; norime paminėti ir Lietuvos kariuomenės atkūrimo jubilėjų.

Dvigubas numeris bus turtingas straipsniais ir paveikslais, rodančiais Lietuvos kario kelią, nueitą kovojant dėl tautos laisvės.

Kad toks padidintas lapkričio mėn. KARYS patektų į mūsų skaitytojų rankas, reikalinga visų parama. Aukas siųsti KARIUI, pažymint "Lapkričio dvigubam nr." paremti.

— — —

Nauja meno galerija, pavadinta BALTIC STUDIOS, atsidarė **New Hope, Penn.** (122 A. South Main St. — Route #32). Galerija atidaryta kasdien, išskyrus pirmadieniais, nuo 10 val. ryto iki 8 val. vak. Darbai — daugiausia Pabaltijo dailininkų. Studijos savininkas lietuvis — B. A. Bubelis.

— — —

Petro Pleskevičiaus naujas adresas nuo š.m. gegužės mėn. 4 d. yra toks: 334 Emerald Street North, Hamilton, Ontario (Canada).

NAPOLEONO KARDAS

Pralaimėjusį karą ir atsisakiusį sosto imperatorių Napoleoną siunčiant į Elbės salą, lydėjo trys sąjungininkų valstybiniai komisarai. Jų tarpe buvo grafas Pavel Šuvalovas. Baimindamiesi, kad pakelyje ant Napoleono neįvyktų pasikėsinimas, grafas Šuvalovas pasiūlė su juo pasikeisti rūbais. Kada viskas baigėsi laimingai, dėkingumo ženklan už rūpestį Napoleonas Šuvalovui padovanojo savo kardą.

Šis kardas buvo padarytas žymiame Versalio ginklų fabrike ir įgraviruotas: "Napoleonas Bonapartas Pirmasis Respublikos Konsulas". Su savo kardu Napoleonas beveik niekuomet nesiskirdavo. 1912 m. tas kardas, kitų eksponatų tarpe, buvo išstatytas "Karo už Tėvynę" jubilėjinėje parodoje, o po to ir vėl buvo grąžintas grafienei Voroncovai - Daškovai, gimusiai iš Šuvalovų, kuri visą laiką jį laikė pas save Ukrainoje.

1926 m. vienas iš raudonosios armijos vadų, nežinomu likęs, tą kardą atidavė raud. armijos muzėjui, kaip nuosavą, asmenišką kautynių ginklą.

Muzėjaus vadovybė, išgraviruotus karde žodžius iššifravusi, atidavė jį Valstybės istoriniam muzėjui, kur jis tebesiranda ir dabar.

K. M. J. Šarūnas

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Siunčių savo KARIO prenumeratą už du metus ir kuklią auką paremti Jūsų sunkiam darbui. Linkiu Jums ištvermės žurnalo leidime, bei tobulinime.

Aš randu KARĮ labai artimą lietuvio dvasiai.

Su didele pagarba lieku

Jūsų

V. Juodišius

Chicago, Ill.

AUKOJO "KARIUI":

$10.00: Okunis J., Flushing, N.Y.

$3.00: Anysas M., Toronto, Can., Kačanauskas Alg., Brooklyn, N. Y., Keniausis Alks., Waterbury, Conn. Kiaunė, Vl. Easton, Pa., Kidolius Pr., Brooklyn, N. Y., Pečenkis, P. Elizabeth, N. J., Pernaravičius Br. Chicago, Ill., Pragulbickas K., Elizabeth, N. J., Rimas Z., Brooklyn, N. Y.

$2.00: Bliudžius A., Detroit, Mich., Pranaitis Jz., Chicago, Ill.

$1.00: Juodišius Vyt., Chicago, Ill., Tallat-Kelpša St., Baltimore, Md.

Jurgis Juodis — Kęstutis prie Trakų

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.